БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 305 (10365) | 1963 оной декабриин 27, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Худөөгэй мэргэжэлтэ бүхэн—агитатор.

Хориин үйлэдбэриин управлениин хонишод ажалдаа шэнэ түрүү аргануудые хэрэглэнэ.

Нэгэшье хурьга гарзалуулхагүйе хүсэнэ.

ХҮДӨӨГЭЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИН ХҮНДЭТЭЙ УЯЛГА

Түрэл арадни, гүрэн тү- ни түрэжэ гараһан ту- идһөөмни өөрэгүй на- эрдэм ухаагаар баялжа, «хүлыем дүрөөдэ эжэ», хүн болгоо ха юм. дэм бэлиг—эрхим баян» н арадай сэсэн мэргэн намда хабаатай. Арад ой ашаар абаһан энэ игаа гансал би өөрөө амандаа хэрэглэхэ ой гээшэ гүб?

Энэ асуудал минии толдо ороһоор үнинэй юм. дэм, мэргэжэлтэй боло- даажа абаһан ажалдаа наар хүдэлхэдөө өөртэм- олоной хэрэгтэшье туай, тиимэһээ гансал мэрэлээ хараад ябаа һаам юхотой бэшэ гү?» гээд им мэргэжэлтэд соёл тал дэлгэрүүлхэ хүдэлидэ хабаададаггүй. нь хэр зүб гээшэб?

Иимэ асуудал Хурамхаа- дунда һургуулиин багнүхэр Н. Дашиев таби- Тэдэнэй нэгэн нүхэр Дашиев өөрөө болоно.

Энэ багша ниитэ-политическэ хүдэлмэрндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа табиһан асуудалдаа тон зүб харюу үгэнэ. Һургуулида ном зааха хүнгэн бэшэ ажалайнгаа һүүлээр тэрэ совхозойнгоо хүдэлмэришэдэй дунда соёл болбосоролой ехэ хүдэлмэри ябуулна. Лекци, элидхэл, үнэн сэдьхэлэй халуун хөөрэлдөөн, таряашад болон малшадай ажал хэрэгтэ зүбшэл, заабари үгэхэ—эдэ бүгэдэ тэрэнэй хүдэлмэриин нүлөө ехэтэй олон янзын арга дүрэ мүн. Тиимэл хадань тэрэнние ажалшад «манай пропагандист, агитатор» гэһэн хоёрдохи мэргэжэлтэй болгоһон юм. Энэ мэргэжэлынь тэрээндэ «үлүү ашаан» болодоггүй, харин багшалхадань ехэ ашатай, туһатай байдаг юм гэжэ тэрэ хэлэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай июниин енум соёл сурталай хүмэрние илангаяа хүдөө тагуудта дэлисэ ехэтэй-, гүн удхатайгаар ябуулэрилтэ табиһан байна. э зуура, энэ хүдэлмэри н газарта мүнөөнэй лтын ёһоор ябуулагдана- гэжэ сэхэ хэлэмээр. кци, элидхэл, үнэн сэдьэй хөөрэлдөөн болоно-, ядахын сагта кино, библиотекэнүүдшье, клуб болон льтурын байшангуудшье тоор хүдэлнэгүй. Энээн ай манай уншагшад, хүбэшэгшэд Хори, Хэжэнэ, Зэдэ Захааминһаа, үүр болон Мухар-Шэһээ ходо бэшэдэг.

Энэ дутагдалай ушар тагаануудай нэгэн гэхэ- хүдөө тосхонуудта ябуудадаг соёл сурталай хүмэридэ хүдөөгэй интеленци үшөөл һулаар хадана. Мүнөө хүдөөгэй хон бүхэндэ элдэб янзын гэжэлтэй олон тоото хүд; агрономууд, зоотехни-, багшанар, врачнууд он соёлой хүдэлмэрилэгхүдэлжэ байдаг. Хүдөө- ажалшадай дунда эрдэм гэрүүлгын, хүмүүжүүл- хүдэлмэридэ эдэнэрэй өөрэн эдэбхитэйгээр аададаг болоо һаань, ай колхоз, совхозуудай л хэрэгтэ эрхим һайн хисэ боложо үгэхэ бэлэй.

Эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ, ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулха арга боломжо хүдөөгэй интеллигент бүхэндэ бии. Тэрэ хадаа эрдэм ухаагаар баян, ушар ёһые гүнзэгыгөөр мэдэрдэг, мүн иимэ хүдэлмэри ябуулха сагшье оложо шадаха. Гансал «мүрөө хараад, хүнгэние бэдэрээд ябахагүй», харин арад зонойнгоо хэрэгтэ хам орохо эрмэлзэлгэ, хүсэл оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Энэ ажал тэрээндэ «ашаан» болохогүй, харин даажа абаһан өөрынь сэхэ ажалда һайн нүхэсэл болохо бшуу. Арад зонойнгоо гүн дунда ябажа, үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөө хэжэ, эрдэм һургаал тараажа байхадаа, өөрынгөөшье ухаан бодолые баяжуулха ха юм. Энээнһээ гадна, арад зонойнгоо аша туһые иигэжэ харюулха гээшэ хүдөөгэй интеллигенциин хүндэтэй уялга гэжэ үшөө дахин һануулая. Нүхэр Дашиевай табиһан энэ тон шухала асуудалда бодото ажал хэрэгээрээ харюусан, хүн зоноо коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ гэһэн түрэл партиингаа табиһан гайхамшагта зорилго амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ хүдөөгэй интеллигенциин хубитые нэмээе! Энэ һайн һайхан хэрэгтэ хүдөөгэй нэгэшье мэргэжэлтэн хабаадангүй бү байг лэ!

Энээнтэй дашарамдуулан эр Дашиевай табиһан удал тон ехэ удха шатай хэрэг болоно. Хүдөө- үдэлжэ байһан мэргэ- тэн бүхэн даажа аба- ажалһаа гадна, ажал- зонойнгоо дунда ниитэ- тическэ, ойлгууламгэгээрэлэй хүдэлмэ- үргэнөөр ябуулжа, туһыень харюулха уялй. Энэ уялгаяа нэрэ ынгөө хэрэг болгожо, м һайнаар дүүргэжэ ан хүнүүд хүдөөгэй интеллигенциин дунда олон.

Үйлэдбэриин управленинүүдэй партийна организацинууд хүдөөгэй интеллигенциин хүсые ниитэ-политическэ хүдэлмэридөө үргэнөөр хабаадуулха талаар саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргаха ёһотой. Мүнөө ажалшадай дунда партиин ЦК-гай ээлжээтэ Пленумэй материалнуудай гүн удхые ойлгуулжа, үгэхэ гээшэ бүхы партийна организацинуудай дайшалхы зорилго болоно. Энэ хүдэлмэридэнь хүдөөгэй интеллигенци нэн түрүүнэй түшэг тулгуури болохонь дамжаггүй.

Энэ дүй дүршэлтэй

ТАНИЛСАГТЫ.

Мүнөө хонидой түрэхэ харюусалгатай хаһа хүрэжэ ерэбэ. Манай управлениин колхоз, совхозуудта эхэ хонидые искусственна аргаар урэжүүлһэнэй ёһоор 1964 оной январь, февраль һарануудта 144.100 хурьга, март, апрельдэ—7900 хурьга абтахаар хүлеэгдэнэ.

Түрүүшүүлэй ажалай амжалта юу харуулааб?

Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ управлениин колхоз, совхозуудта абтаһан хурьгад олоороо гарзалжа, ехэ хохидол ушаруулдаг байһан. Зүгөөр олохон түрүү хонишод, жэшээнь, Намжил Гылыковэй (Чисаанын совхоз), Дагзама Сампиловагай («Коммунизм» колхоз), Цыжидма Сондуевагай, Дарима Цыбиковагай болон Цыжит Дашиевагай (Нарһатын совхоз) бригаданууд энэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 100, мүн дээшэшье хурьга түлжүүлжэ шадаһан байна. Тиихэдэ Үдын совхозой ахалагша хонишод Цыретор Цырендоржиев, Цыпылма Базарсадуева гэгшэдэй отарада 100 хонин бүриһөө оройдоо 17—19 хурьга томо болгогдоһон байха юм.

Яахадаа зарим хонишодой хонин бүриһөө хурьга түлжүүлхэдэ, нүгөөдүүлынь 100 хонин бүриһөө мии 40—50 хурьга абаад үнгэрнэ гээшэб гэһэн асуудал түрэнэ. Али хурьгадые абаха, түлжүүлхэ арга һайса гуримшуулагдаагүй байна гээшэ гү гэжэ бодохоор болоно.

Түрүү бригаднуудай хүдэлмэрние шэнжэлэн хараад үзэхэдэ, тэдэнэр хурьга абаха, түлжүүлхэдээ тон наринаар хандадаг, хурьга бүхэниие ээтэй байлгахые оролдодог.

Чисаанын совхозой ахалагша хонишон нүхэр Гылыков хайшан гээд хонин бүриһөө хурьга түлжүүлжэ шадаа гээшэб?

Нэн түрүүн тэрэ хурьгадаа кошарно-базова аргаар түлжүүлхэдээ хурьгатай хонидоо жэжэхэн бүлэгүүдээр байлгаһан байна. Энэ зорилгоор 610 толгой хонидоо хоёр бүлэг болгоод, хонидойнгоо, хурьгатай хонидойнгоо дулаан байрые, газаахи хашаа хоёр газар таһалжа, бүлэг бүхэндэнь хоёр хонишониие табиһан байна. Түрэхэ хонидые эдеэлүүлхэ, тэдэниие түрэлгэдэнь бэлдэхэ, хурьга абаха, түлжүүлхэ хүдэлмэри бүлэг бүхэндэнь амяар амяараа хэгдэһэн.

Хурьгадай түрэхэлөөр лэ тэдэниие эхэтэйнь 5—7 хоногой туршада амярынь һолоомо, хохир дэбдиһэн хаалта соо суг байлгана. Удаань жэжэ сакмануудые эмхидхэнэ, һүниндөө хурьгадынь эхэтэеэ үглөө болотор хонодог заншалтай. Эхэ хонидой хурьгалһанайнь һүүлдэ 3—4 хоноод силос эдюулжэ эхилһэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдһээ харахада, эхэ хонидой отарануудта дан олон хони—800-900 толгой байлгажа, түлыень «хамтаараа» нэгэ байра соо түлжүүлхэдэ, заримдаа хурьгатай хонидые нэгэ нэгээрнь тусхай таһалта соо байлгантүйгөөр харууһалхада, хонишодто хурьгадаа эдеэлүүлхэдэнь тон бэрхэшээлтэй байдагынь мэдээжэ. Олон ушарта хурьгад эхэеэ олонгүйгөөр, саг соогоо эхэеэ хүхэнгүй байжа муудадаг, үхэдэгшье гээшэ.

Хонишодой харюусалга дээшэлүүлхын тула

Манай үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эдэ алдуу эндүүе усадхахын, түрүү хонишодой дүй дүршэлые нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэжэ байнхай. Байгша ондо хаа хаанагүй эхэ хонидой отарануудые гол түлэб 550—650 хонитой болгоһон байна. Малшадай дутамаг байгаашье һаа, зарим ажахынууд энэ жэлдэ эхэ хонидой отарануудые хоёр бүлэг болгожо хубаарилаад, түл абахаар бэлдэжэ байна.

✦ 550—650 эхэ хонитой отарые хоёр бүлэг болгожо хубаагаад, нэгэ нэгэ хонишондо даалгана.

✦ Сакманщигуудай орондо бүлэг хонин бухэндэ (270—300 толгой) 135 үдэр хүдэлхөөр хоёрдохи гарай хонишониие нэмэжэ үгэнэ гэхэ гү, али тэдэнэр хурьгадай эхэһээ һалгаагдатар ажаллаха байна.

✦ Тиигэжэ 300 толгой хонидые хоёр хүн харууһалжа, тэдэнһээ түл абажа, бүхыдэнь түлжүүлхэ ушартай. Хоёрдохи гарай хонишон хурьга олоор абажа, һайнаар түлжүүлһэнэй түлөө нэмэлтэ түлөөһэндэ хүртэхэ юм.

✦ Чисаанын совхозой ахалагша хонишон Намжил Гылыков 1963 ондо хурьгадаа кошарно-базова аргаар түлжүүлхэдээ хонидоо хоёр хэһэг болгожо хубаагаад, 4 хүн ажаллажа, 610 эхэ хонидһоо 610 хурьга түлжүүлжэ шадаһан байха юм.

Сакманщигууд-хонишод хэрэгтэй

Һаяхан манай аймагай хонишодой зүблөөн боложо, эхэ хонидой отаранuудые хоёр бүлэг болгожо хубаарилаад, түл абаха арга һайшааһан байна. Энэ аргаар ажаллахада хони, хурьга бүхэн тусхай ээтэй, тэдэниие саг соонь һайнаар эдеэлүүлхэ, харууһалха арга олгогдохо байна ха юм.

Мүнөө энэ шэнэ аргаар түл абахын тула эхэ хонидой отаранууд хоёр газарта хубаарилагдажа, хони хурьгадай байра, эдеэлсэ, үбһэ тэжээлынь хубаарилагдажа байнхай. Хубаарилагдаһан бүлэг хонидые харууһалхаар бригадын хонишодһоо гадна, нэгэ-нэгэ хонишон-сакманщик нэмэжэ үгтэнэ. Тэдэниинь отара дээрэ 4—4,5 һара соо хүдэлхөөр табигдана. Бүлэг хонидой харууһалгын, тэндэһээ абтаһан хурьгадай түлжүүлгын түлөө даалгагдаһан хоёр хонишод сүм харюусаха байна. Иимэ хоёр бүлэг хонид хурьгадай эхэһээ һалгаагдатар амяраа харууһалагдаха ушартай.

Урдань түл абалгын үедэ 45 хоногой туршада отарада саг зуура хүдэлхөөр сакманщигууд табигдадаг байһан. Тэдэнэр олонхидоо мартын эхеэр, тэн багаар отараһаа ябажа, хурьгадынь хонишодто дамжуулан үгтэдэг һэн. Тиигээд саашадаа хурьгад сакманаар байлгагдахаяа болидог байгаа. Тиигэжэ һайса түлжөөгүй хурьгад һүрэг соо ороходоо төөришэдэг, эхээ олохоёо болижо муудадаг байһаниинь мэдээжэ. Энэ ушартал март, апрель, май һаранuудта хурьгад олоороо гарзалдаг гээшэ. Иимэрхүү дутагдалнуудые усадхахын тула сакманщигуудай хүдэлмэриин болзорые 135 үдэр хүрэтэр һунааха гэхэ гү, али январь һараһаа май хүрэтэр гү, али майн 15 болотор байлгахаар хараалагдана.

Хайшан гээд сакманщигуудай хүдэлмэриин болзорые һунааха гээшэб? Нормын ёһоор 100 хурьганда нэгэ сакманщик хүртэхөөр даалгагдадаг гэхэ гү, али 600 хурьганда 6 хүдэлмэришэн-сакманщик табигдадаг ушартай. Теэд мүнөө шэнэ аргаар хүдэлхэдөө 6 хүнэй орондо 2 сакманщик-хонишондо даалгагдаха болоно. Тоолоодшье үзэхэдэ 6 сакманщик 45 үдэр хүдэлхэдөө хамта дээрээ 270 үдэр ажаллаһан сэгтэй. Хоёр хонишон-сакманщик 135 үдэр хүдэлхэдөө мүн лэ хамта 270 үдэр хүдэлһэн болоно бшуу.

Хонишодто һаадгүйгөөр хүдэлхэ арга олгонобди

Шэнэ аргаар түл абахадаа хонишодой ажалдаа тухашархагүйнь тула уридшалан бүхы юумыень бэлдэлсэжэ үгэхэ хэрэгтэй болоно. Мүнөө түл абалгын үедэ хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл, түлеэ залһа отарын газаа буулгагдажа үгтэнэ. Аргатай газартань түлеэень тайража, бэлдэжэрхинэ.

Эхэ хонидой отарануудые хоёр болгожо түл абахын тула хүсэд хүрэхэ хашаа хаамагууд хэрэгтэй болохо байна. Жэшээнь, 600—650 хонитой отарада 2 метр утатай, хоёр үүдэтэй 20—25 хаамаг, метр утатай—40—50 үүдэ, 3—4 метр хэмжүүртэй 25—30 хаамаг хэрэгтэй болоно. Тэрэнһээ гадна хони, хурьгадые эдеэлүүлхын тула хобто, хобоонууд бэлдэгдэнэ.

Хурьгатай хонидой доро хуурай, зөөлэн дэбдихэр бэлдэхэ шухала гэжэ бидэнэр тоолонобди. Тиимэһээ дэбдихэртэ хэрэглэхээр хониной хохир, һолоомо бэлдэгдэнхэй. Энэ жэлдэ олохон ажахынууд (Анаагай, Чисаанын совхозууд) томо болоһон хурьгатай хонидой доро дэбдихээр хохир обоолоод байнхай. Нялха хурьгатай хонидто һолоомо дэбдихээр хараалагдана.

Хээлитэй хонидто нарһанай шэлбүүһэ, дабһа үгтэнэ, хурьгадта эдюулхээр гидропонно аргаар ногоо ургуулагдана. Аймагай ветлечебницэнүүдтэ болон ветбаклабораторинуудта тэжээлэй антибиотигууд, биостимуляторнууд гэхэ мэтэ бэлдэгдэнэ.

Отарануудые хоёр бүлэгтэ хубаарилжа түл абаха, хурьгашадые шэнэ гуримаар хэрэглэхэ аргые хонишодой бригада бүхэндэ илгадгүй дурадхана бэшэбди. Хэрбээ хонишодой бригада түл абаха зохид арга хэрэглээд, һайн амжалта түйлажа байбалнь, тэдэниие өөһэдынхеэрээ хүдэлгэты гэжэ хэлэнэбди.

Манай управлениин колхоз, совхозуудай хонишод энэ жэлдэ ажалдаа шэнэ түрүү аргануудые хэрэглэжэ, түл түрсэеэ гарза хоролтогүйгөөр абахын, түлжүүлхын түлөө бүгэдөөрөө зоригжонхой.

И. ИГНАТЬЕВ,
Хориин үйлэдбэриин управлениин начальник.

РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси

Россин Федерациин ехэ түсэбүүд

Декабриин 25-да Россин Федерациин Верховно Соведэй сесси дээрэ 1964—1965 онуудта республикын арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, 1964—65 онуудай РСФСР-эй гүрэнэй бюджет болон 1962 ондо гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай элидхэлнүүд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

10 часта үглөөнэй заседани нээгдээ. Нүхэд Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Н. М. Шверник, Л. Н. Ефремов гэгшэдые депутадууд болон айлшад халуунаар угтаа.

Үгэ хэлэһэн хүнүүд долоон жэлэй табадахи жэлдэ Федерациин область, хизаар болон автономно республиканuудай ажалшадай амжаһан түйлалтанууд тухай, коммунизм байгуулха талаар горитой ехэ түсэбүүд тухай хэлэһэн, дурадхалнуудые оруулһан байха юм.

Хизаарай хүдөө ажахыда хими нэбтэрүүлээд байхада колхоз, совхозуудай ажахые бүри һайжаруулха арга боломжо олгогдохо юм гээд ажалшадай депутадуудай Ставрополиин хизаарай (хүдөөгэй) Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **Д. П. Попов** мэдүүлээ. Һүүлшын арбан жэлэй турша соо хүдөө ажахые ехэ хүгжэлтэтэй һалбари болгохын тула КПСС-эй Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын абаһан хэмжээнэй ашаар Ставрополиин ажалшад энэ жэлдэ горитой амжалта түйлаа гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Энэ жэлдэ Ставрополиин ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудаа сүм дүүргээ. Эхэ ороной амбаарнуудта һайн шанартай 175 миллион пүүд ороохо таряан тушаагдаа. Хизаарай бүхы үйлэдбэриин управленинүүд ерэхэ жэлдэ бүри ехэ хараа түсэбүүдые бэелүүлхэ юм.

Хүдөө ажахыда шэнэ амжалтануудые түйлахын тулада хизаар дотор агрохими шэнээр байгуулха хэрэгтэй гэжэ депутат Попов хэлэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан хизаарай хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хэрэгтэй болохо мэргэжэлтэд—агрохимигүүдые улам олоор бэлэдхэдэг болохо асуудал хаража үзэхые тэрэ дурадхаһан байна. Агрохимиин эшэ үндэһэ ойлгосотойгоор тайлбарилха һуралсалай һайн хэрэгсэлнүүд болон плакадуудые РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй талаар гүрэнэй комитедэй түргөөр хэблэн гаргаа һаань һайн байгаа.

Приокско совнархозой болон Тульска областиин промышленность 1963 оной түсэбые болзорһоонь урид, декабриин 25-да дүүргээд, Эхэ орондоо горитой хэмжээнэй шухала хэрэгсэл болон материалнуудые үгөө гэжэ КПСС-эй Тульска промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **О. А. Чуканов** мэдээсээ. Машина бүтээлгын, энергетикын, металлургиин болон нүүрһэнэй промышленностиин шухала нютаг болодог Тульска область мүнөө ехэ химиин область боложо байнхай. Долоон жэлэй эхинһээ хойшо химиин промышленностиин бүтээн гаргадаг продукци 1,7 дахин ехэ болоо. Гол түлэб холимол минеральна үтэгжүүлгэнүүд ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг боложо байна. Ерэхэ жэлдэ иимэ үтэгжүүлгэнүүд нилээд ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болохо юм.

Россин Федерациин арадай ажахые 1964—1965 онуудта хүгжөөхэ түсэб болон бюджет КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй табиһан зорилгонуудта бүримүһэн харюусана гэжэ депутат О. А. Чуканов хэлээ.

Трибуна дээрэ КПСС-эй Чечено-Ингушетиин обкомой секретарь депутат **О. А. Чахкиев** гарана. Автономно республикын нефтянигууд нефть болон дашарамдаһан газ малтан абаха талаар долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, декабриин 16-да дүүргээ гэжэ тэрэ хэлэбэ. 1959 онһоо хойшо Чечено-Ингушетидэ нефть хоёр дахинһаа ехээр, дашарамдаһан газ 5 дахинһаа үлүүгээр малтан абтадаг болоо. Эндэ химиин индустри мүн лэ амжалтатайгаар хүгжэнэ. Мүнөө үедэ республика полиэтилен, синтетическэ спирт, фенол, ацетон болон үнэтэй бусад олон продуктнуудые бүтээн гаргана. КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүд Чечено-Ингушетиин АССР-эй химиин промышленностиие хүгжөөхэ бүри ехэ арга боломжонуудые байгуулаа гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Ерэхэ жэлдэ горитой хэмжээнэй ороохо таряа хуряажа абахын түлөө тэмсэлдэ мүнөө совхозой коллектив эдэбхитэйгээр оролсонхой гэжэ Ростовско областиин «Гигант» совхозой директор **Д. Д. Ангельев** хэлээ. Тиихэ зуураа, хүдөө ажахыда хими нэбтэрүүлхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдана гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Ажахын коллектив 1964 ондо Эхэ орондоо 3 миллион үлүүтэй пүүд ороохо таряа тушааха гэжэ шиидэнхэй. Гектар бүриһөө 30 центнер шэниисэ, 28 центнер горох ургуулха зорилго табигдана.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үлэмжэ һайнаар хэрэглэхэ тухай, культиваторнуудые үйлэдбэрилхэ тухай үгэ хэлэгшэ хэлэһэн байна. Эдэ культиваторнууд тарилгын урда тээ газарай хүрьһэ элдүүрилхэ үедэ нэгэн доро үтэгжүүлгэнүүдые оруулха юм.

Үтэгжүүлгэнүүдые хадагалха совхозуудай мэдэлдэ байдаг станци шадарай складуудые барихын тулада түмэр харгын мухардаһан газар болон талмайнуудые таһалжа үгэхэ асуудалые тусхай органууд мүн лэ шиидхэхэ ёһотой. Эдэ складууд бүрин оньһожоруулагдаһан байха зэргэтэй.

Орон дотор ехэ хими байгуулха асуудалые саг соонь табиһанайнь түлөө партида, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедтэ үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин президиумэй түрүүлэгшын орлогшо депутат академик **А. А. Трофимук** мэдүүлээ. Химиин промышленность хүгжөөхэ түсэбүүдтэ Сибирь болон Алас Дурна зүг улам бүри ехэ үүргэ дүүргэдэг боложо байнхай. Эндэ газай болон нефтиин горитой ехэ хэбтэшэнүүд олдонхой.

Сибириин болон Алас Дурна зүгэй томо промышленна районуудые байгаалиин газ, нефтеэр хангаад байхада мүнөө хүдэлжэ байгаа предприятинууд дээрэ продукци нилээд ехээр үйлэдбэрилхэ, химиин ашаг үрэ ехэтэй үйлэдбэри байгуулха арга олгогдохо бшуу.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

ДОНЕЦКЭ ОБЛАСТЬ. Енакиевска металлургическа заводто доменно пеэшэн барилгын шухала шата дүүргэгдэбэ. Зураг дээрэ харуулагдаһан шэнэ агрегат ондоо тээ тусхай стенд дээрэ хабсаргагдаад, тэндэһээ хэдэн неделиин урда тээ абажа хаягдаһан хуушан пеэшэнэй һуури дээрэ һолжоруулан табигдаа.

ТАСС-ай фотохронико.

СОВЕТ ШАХТЁРНУУДАЙ ИЛАЛТА

МОСКВА, декабриин 25. (ТАСС-ай корр.). Мүнөөдэр Совет ороной шахтёрнууд Эхэ ороноо дахин баярлуулба. Тэдэнэр нүүрһэ малтаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид, декабриин 25-да дүүргээ. Энээн тухай СССР-эй Центральна Статистическэ управлени мэдээсэһэн байна.

СССР-эй СНХ-гай нүүрһэнэй, торфын, сланецэй промышленностиин управлениин начальник Д. М. Скляр ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ хэлээ.

Энэ жэлдэ оромнай 530 миллионһоо үлүү тонно нүүрһэ малтан абаһан байна. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 9 миллион тонноор ехэ болоно.

Донбассай, Кузнецкын, Карагандагай болон шулуу нүүрһэнэй бусад районуудай нүүрһэшэд һайнаар ажаллаһан байна.

Ороноймнай Зүүн зүгтэ түсэбэйхидэ орходоо нүүрһэн ехээр малтагдаа. Эгээл эндэ 1963 ондо бүхы СССР дотор малтагдаһан нүүрһэнэй гурбанай хоёр хубиһаань эхнхи малтан абтагдаһан байна.

Советскэ Союзай шахтёрнууд хүдэлмэришэн ангиин түрүү зэргэдэ алхалан ябана.

Уряалынь дэмжэгдээ

Ядерна дайнай аюулда эсэргүүсэн, ядерна буу зэбсэггүй орон нютагуудые байгуулхын түлөө, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын түлөө, буу зэбсэг хуряаха талаар шэнэ алхам хэхын түлөө улад зониие эдэбхитэй ябуулгада элсүүлхэ тушаа бүхы дэлхэй дээрэ үргэн ехэ хүдэлмэри дэлгэрүүлхэ тухай Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй шиидхэбэрие совет хүнүүд халуунаар дэмжэнэ.

Комитедэй президиумэй хүдэлмэрие Н. С. Тихонов хүтэлһэн байна. Энэ президиум Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Варшавада болоһон сессидэ хабаадалсаһан советскэ делегациин гэшүүд В. М. Чхиквадзиин, М. И. Котовой, Ф. Д. Рыженкын тоосоонуудые зүбшэн хэлсээ. Комитедэй президиум хадаа эб найрамдалай тала баригшадай уласхоорондын энэ шухала суглаанай шиидхэбэрие бүрин дэмжээд, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Варшавада болоһон сессиин уряалые һайшааһан байна.

...ВАГАЙХИДАЙ АЖАЛАЙ ГАЙХАМШАГ АМЖАЛТА

...онойнгоо гүрэ- ...эб болон социа- ...гануудые ниис- ...ын промышлен- ...болзорһоо урид ...жэ, ажалай гай- ...амжалта туй- ...йнь дашарам- ... Москвагай ...дые КПСС-эй ...ьна Комитет, ...й Министрнүү-дэй Совет халуунаар амаршалба.

* * *

Ниислэл хотын промышленна предприятинууд 1963 ондо 600 гаран шэнэ машина, прибор болон бусад олон янзын түхеэрэлгэнүүдые, мүн арадай хэрэглэмжын хоёр мянга гаран нэрэтэй шэнэ эд бараа бүтээн гаргаа.

Москвагай барилгашад энэ жэлдэ зуу мянга үлүүтэй байра бариһан байна.

Продукциин өөрынь үные түсэбһөө гадуур хямдаруулһанай үндэһөөр 58 миллион үлүүтэй түхэригэй алмалта хээ.

(ТАСС).

...ордомо ...охёо

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралда

500 ПОРШООНХО ҮХҮҮЛЭЭ

...ШҮҮР. (Телефоноор абтаба). Эндэхи XXI партсъездын ...жэтэ колхоздо малай үбэлжэлгэ муугаар эмхидхэгдэнэ. ...зой хүтэлбэрилэгшэд (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр ...сьев), мэргэжэлтэд фермэ, отара дээрэхи хүдэлмэрние ...аруулха талаар бодото хэмжээ абанагүй.

Колхозой гахайн фермэдэ тон аюултай байдал тохёол- ...ндэ абтаһан 1060 поршоонхын аяар 500-ниинь үхөөд ... Шалгаад үзэхэдэ, һая түрэһэн 45 эхэ гахайн поршоон- ...д бүридхэлдэ абтаагүй байшоо. Фермэ дээрэ гахайн ... задагай зайдан, поршоонхонуудайнь байра нойто хүй- ...эдеэлүүлгэ, харууһаниинь муу.

...үл абалгын түлэг ябажа байһан энэ үедэ колхозой прав- ...фермые даагшаар хүниие томилногүй.

...ртелиин бусадшье түрэлэй малай фермэнүүдтэ үхэл ... гарана.

...бэлжэлгын иимэ бэрхэшээлтэйгээр ябажа байхада кол- ...хүтэлбэрилэгшэдэй һанаа амар һуудагынь гайхалтай.

К. Матвеев.

Инспекторнуүд партэмхидхэлшэдэй семинар

Хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомуудай инспектор-партэмхидхэлшэдэй гурбан үдэрэй семинар КПСС-эй обкомой дэргэдэ болоод, үсэгэлдэр дүүрэбэ.

Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Кабанскын, Хяагтын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын, Хориин, Баунтын, Хойто-Байгалай хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомуудһаа хамта 29 инспектор-партэмхидхэлшэд энэ семинарай хүдэлмэридэ хабаадаа.

Семинарай түрүүшын үдэр КПСС-эй обкомой секретарь Л. В. Власов ажахын жэлэй даб дээрэхи дүнгүүд болон областной партийна организациин саашанхи зорилгонууд тухай элидхээ.

Ажахын тоосоон хадаа ажал эмхидхэхэ, ажалай түлөөһэ үгэхэ шухала арга мүн гэһэн лекци Буряадай хүдөө ажахын институдай багша В. В. Илишкин хэһэн байна.

Инспектор-партэмхидхэлшын хэхэ хүдэлмэри тухай, колхоз, совхозуудай партийна организацинуудай ажал һайжаруулгада тэрэнэй ямар үүргэтэй байһан тухай КПСС-эй обкомой секретарь Д. Т. Раднаев тодорхойлон харуулба.

Семинарта хабаадаһан инспектор-партэмхидхэлшэд хайшан гэжэ ажалладаг, ямар дүй дүршэлтэй боложо байһанаа хөөрэлдөө. Улаан-Үдын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой инспектор-эмхидхэлшэд Ф. Н. Тугаринов, М. Ф. Рыжаков, Баргажанай парткомой инспектор-партэмхидхэлшэ А. Ф. Гергесов гэгшэд һанамжа, дурадхалнуудаа хэлэбэ.

Декабриин 25-да, семинарай хоёрдохи үдэр инспектор-партэмхидхэлшэд хэдэн элидхэл шагнаба. КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор республикын хүдөө ажахые эрид түргөөр хүгжөөхэ зорилгонууд тухай В. И. Дубровский элидхээ. Колхоз, совхозуудай финансово-ажахын хэрэгүүдые шэнжэлэн тодорхойлхо тушаа С. Г. Пономарев, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые, эрдэм ухаанай туйлалтануудые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, хүдөө ажахыда нэбтэрүүлхэ тухай И. П. Зинченко элидхэһэн байна.

Түгэсхэлдэнь, декабриин 26-да инспектор-партэмхидхэлшэд Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы ошоо. Тэндэхи һү һаалиин фермын ажалтай танилсаа, бүдүүн тэжээлэй хайшан гэжэ бүйлүүлагдадагые, искусственна аргаар һүнэй яажа бэлдэгдэдэгые хараба.

Д. Чимитов.

НЭГЭ ХӨӨРЭЛДӨӨН ТУХАЙ

(Агитаторай хүдэлмэриин дүршэлһөө)

Будажап үбгэнэйдэ үбэлэй һүниин утые үдэшэлгэндэ суглараһан хүнүүд. Үдэр соогоо болоһон һонин тухайгаа элдэб энеэдэ наадан, шог зугаа үгэнүүд эндэ тэндэһээ гарана. Буряад зоной юрын хөөрэлдөөн. Тиигэжэ байтараа, үбгэдэй дундаһаа хэншьеб:

— Юун гэһэн жэгтэй һонин саг гээшэб, үтэлһэн бидэнэр урдань ямар балар сагта һуудаг гээшэ һэмбибди.

— Бү хэлэ даа, наһан соогоо юушье үзэжэ болохо юм байна: мууешье, һайниишье.

— Хии агаарһаа хубсаһа оёдог, утааһаа барилга хэдэг, хии юумэнһээ хамаг хэрэгээ бүтээдэг болохобди гэжэ урдань хэлээ һаа, хэн этигэхэ бэлэй.

— Теэд урдань тиимэл балар саг байгаа ха юм, харин мүнөө этигэхэһээ байха, өөһэдөө бүтээдэг болоо ха юмбибди.

— Тиимэл даа. Һонин лэ саг гээшэ ааб даа.

Имэ зүн дэгээн үүдхэгдэһэн хөөрэлдөөнэй боложо байхада, эндэм хэд һуунаб гэжэ харахадам: үбгэд, хүгшэд, хэды залуушуулшье бии. Хүдөө ажахын хүдэлмэриие уг залган хэжэ ябаһан хүнүүд: урдын малшад, таряашад, мүнөөнэй трактористнууд, комбайнернууд. Хөөрэлдөөнэй ушар удхань һаяхан боложо дүүрэһэн партиин ЦК-гай Пленумэй материалнууд байгаа. Энэ ушар лэ зоной суглархые, һанаһан, шүтэһэноо андалдажа, зүрхэ сэдьхэлээ ханахые баалаһан байшоо. Хөөрэлдөөн үргэлжэлнэ.

— Хими гээшэмнай хүнэй ажабайдалһаа холо, ганцал эрдэм ухаанай, тиимэһээ ганцал эрдэмтэдэй ухамайлха юумэн гэжэ һанадаг байгаалди, теэд мүнөө тэрэмнай бидэ, таряаша, малшадай хэжэ, бүтээжэ шадаха хэрэг болошоходонь юун гэжэ бодохо байнаш, нүхэр?

— Бодохо юун байхаб. Үраг тархитай хүн хадаа ухамайлха бэшэ гүбди? Теэдшье шэнэ сагай шэнжэтэй, замбуулин соогуур ниидэхээр далижаһан хүнүүд хадаа энэшье талаар үлэ мүлэтэй байгаа бэшэ гүбди.

— Тиигээ һаа, манай ажалда хими ямар туһатай болохоб, хөөрэл даа. Тиихэдэ намайе дуулаха шэхэтэй, заа зууханшье һаа, үзэгтэй, бэшэгтэй гэжэ ойлгоорой.

— Болохол даа. Ганцал хүдөө ажахы тухай хөөрэхэб. «НРВ» гэжэ үтэ дуулаа һэн гүт?

— Үгы.

— «НРВ» гээшэ химиин аргаар нефтьһээ абтаһан үтэгжүүлгэ гээшэ. Энээн тухай журнал соо уншаа һэм. Оройдоол 100 грамм имэ үтэгжүүлгэ кукурузын гектар талмайда сүршэхэдэ, 41—56 центнер ургаса нэмэжэ абтадаг юм. Оройдоол 100 грамм гэжэ ойлгоорой. 1 килограмм «НРВ» миил зэд 2 мүнгэтэ. «НРВ» гээшэ ургамалда үтэгжүүлгэ болохоһоо гадна, мал таргалуулдаг. Энэ аргаар мал эдеэлүүлжэ таргалуулаад абтаһан 1 центнер мяханай өөрынь үнэ сэн нэгэ сагаан хүрэхэгүй.

— Энэшни үнэхөөрөөл эди шэди байна даа. Теэд худалдагдадаг юм гү, хаанаһаа абаха юм энээниешни.

— Мүнөө худалдадаг болохо. Химиин эди шэди ганцал энэ бэшэ ааб даа. Гоёожо хэлэхэдэ, химиин эди шэди наһанай жаргал үгэхэл.

— Манай нютагайншье таряашад химиин эди шэдиие шудалһан байха. Кукурузашад Жанаев Кондратюков хоёроо абаад үзэе. Үтэгжүүлгэ, уһалалгын ашаар лэ эдэмнай кукурузын үндэр баян ургаса абана ха юм. Ганцахан минеральна үтэгжүүлгэ нормо соонь, һайн шанартайгаар хэгдээ һаа, гектарай 5—6 центнер орооһо таряан нэмээгдэжэ абтаха байна гэжэ нүхэр Хрущев хэлэнэ. Энээниинь манай таряашад ажал хэрэгээрээ олон дахин гэршэлһэн байха.

— Сэхынь хэлэхэдэ, мүнөө болотор энээндэ тиимэ ехэ удха шанар олгодоггүй һэн даа. Манайхин ядахадаа орооһо таряандаа наг шэбхэ гаргадаггүйбди. Харин мүнөө партиингаа энэ ехэ хуралдаанай һүүлээр хамаг зон, мүн бидэнэршье бүхы һаналаа табиха болонобди. Химиин эди шэдиие ашаглахада бидэндэ, арадтамнай ашатай туһатай. Химидэ һурахал хэрэгтэй болоо.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй материалнууд тухай Суулгын совхозой Алташын бригадын партийна организациин агитатор нүхэр Нима Буянтуевай һаяхан хэһэн нэгэ хөөрэлдөөн энэ болоно.

Бүхы хөөрэлдөөе бэшэхын аргагүй. Тиимэһээ энээгээр дүүргэе. Саашань сугларагшад хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хими нэбтэрүүлхэ талаар олон тоото ажаглалта хээ, дурадхалнуудые оруулаа, халуун хөөрэлдөөн орой болотор үргэлжэлөөһэн.

Хөөрэлдөөнэй һонирхолтой зүйлынь гэхэдэ, партиин хараалһан хэмжээнүүд ажалша зоной зүгһөө халуунаар дэмжэгдэжэ, тэдэнэй сэдьхэлтэй, ажал хэрэгтэйнь таһаршагүйгөөр холбогдоод, уг зорилгонь, һанаһан, хүсэһэн эгээл шухала юумэниинь болоно. Партиин бодомжолһон асуудал арадһаа уттай, арадай хүсэл—партиин уг зорилго. Энээниие дурсагдаһан хөөрэлдөөн батаар гэршэлнэ гэжэ һанагдана.

Энэ найруулга соо ганцахан энэ тон ойлгосотой зүйлые дабтахаар бодомжологдоогүй. Харин агитатор нүхэр Буянтуевай хөөрэлдөөнэй онол арга тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй болоно.

Агитатор бүхэнэй хөөрэлдөөнэй арга дүрэ темэһээ, хэлэнһээ уламжалан ондо ондоо байдагынь мэдээжэ. Зарим нэгэн шагнагшадтаа үгэ дуугаруулангүй, өөрөөл яриһаар, нүгөөдэнь—асуудал, харюугай аргаар, гурбадахинь—газетэ, журналнуудай табиһан асуудал абажа, хөөрэлдөөгөө хэдэг гээшэ. Эндэ али аргань һайн бэ гэжэ мэдэхын аргагүй. Шагнагшадайнгаа сэдьхэл хүдэлгэбэл, алинииньшье һайн ааб даа.

Теэд олон ушарта «асуудал гаранагүй, хүнүүд унташахоо һанана» гэһэн гомдол агитаторнуудай зүгһөө гарадаг. Энэ гомдол зүйтэй.

Юуб гэхэдэ, хүниие һонирхуулмаар хөөрэлдөө үнгэргэлгэ мүнөөнэй үе сагта бүришье орёо, хүндэхэн хэрэг болонхой ха юм. Хүн бүхэн газетэ, журнал уншадаг, радио шагнадаг болонхой, үзэг бэшэгтэй, эрдэмтэйшье, хүнүүдэй ухаан бодолшье хүгжэжэ, урдын хуурмаг элдэб эсын «эди шэди» гайхуулхаа, һонирхуулхаа болёо.

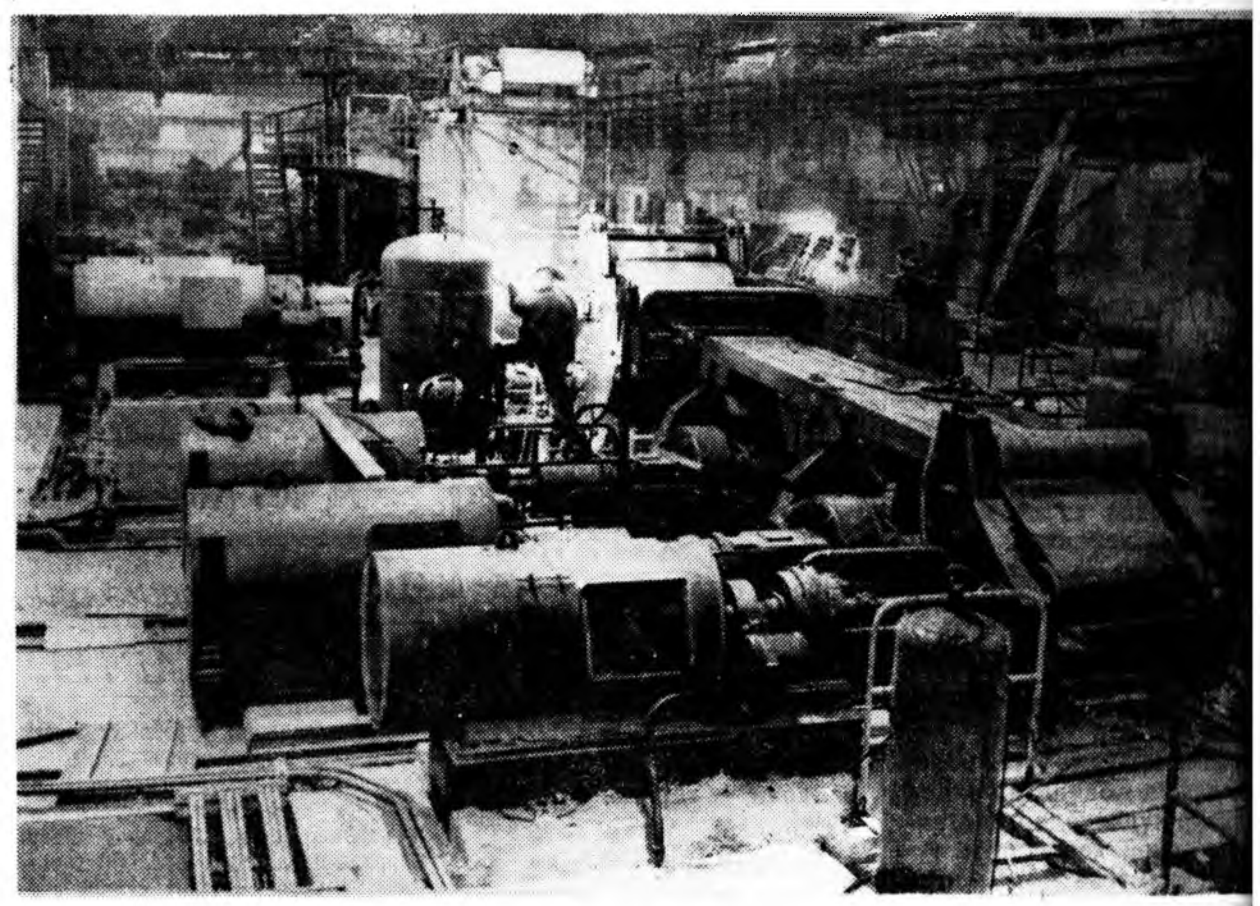
Агитаторай хэрэглэдэг арга дүрын талаар нүхэр Буянтуевай хөөрөөн һонирхолтой гэжэ һанагдана. Энэ нүхэр агитатор гээшэб, хөөрэлдөөгөө эхилэе гэнгүй, харин хүршэ айлдаа ородог шэнгеэр орожо ерээд, амар мэндэеэ андалдаад, аяга сайн хоорондуур имэ хөөрэлдөө үүдхээ. Харахада, юрын хөөрэлдөөн, асуудалда зүбөөр харюусаха гэһэн тэбдэхэ, гайхаха ябадал үгы, хэниинь хэнһээ асуунаб гэжэшье ойлтохын аргагүй. Хүн бүхэн сэдьхэжэ, һанажа ябаһанаа дууһынь гаргана. Зүгөөр энэ «хормой дорохи» хооһон шашалдаан бэшэ. Бүхы хөөрэлдөөе нюдэндэ харагдахагүй уян аргаар агитатор зүб мүрөөрнь эхинһээ абаад, дүүрэтэрнь хүтэлжэ байгаа.

Имэ шэнжэ шанартай агитаторай өөрынгөө үүргые эрхим һайнаар дүүргэдэгынь гайхалгүй. Һайн нүхэр, хани хүндэ—хорогүй, муудадурагүй—имэ сэгнэлтэ тэрээндэ нүхэдынь үгэнэ. Партиин үнэн үгые арадта хүргэгшэ, тэрэниие габьяатай ажалда зоригжуулагша гэжэ нэмэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй байна.

«Энэ хөөрэлдөөндэ тиимэ эрхим гэхээр юу байгаа юм?» гэжэ зарим хүнүүд хэлэхэдээ болохо. Үлүү, эрхим гэхээр юумэ, түрүүшэгээр, үнэхөөрөө харагдахашьегүй. Теэд энэнь һайн лэ бэшэ гү? Юрын хөөрэлдөөе имэ ехэ гүн удхатай болгожо шадахадаал, «хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэл доһолгоохо» гэһэн нангин үүргэеэ агитатор дүүргэнэ бэшэ аал?

Та, юун гэжэ бодонот?

М. НИМАЕВ.

Магнитогорско металлургическа комбинадта нимгэн сагаан түмэр гаргадаг цехэй хоёрдохи ээлжээнэй барилга болон тухеэрэлгэнүүдые хабсаралга түгэсхэгдэхээ байнхай. Зураг дээрэ: түмэртэ сайр гүйлгэдэг отделени соо.

ТАСС-ай фотохронико.

Россин Федерациин ехэ түсэбүүд

(Түгэсхэл. Эхэниинь 1-дэхи нюурта)

Новосибирскдэ байгуулагдаһан научна томо центрэй ажал ябуулга тухай академик А. А. Трофимук хөөрэжэ үгөө. Эндэ химиин асуудал шиидхэдэг табан институт бии. Гэбэшье ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ хүдэлмэри улам саашадань үргэдхэхэ, Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэри бүри һайнаар ябуулха, химиин талаар һайн мэргэжэлтэй научна хүдэлмэрилэгшэдые олоор бэлэдхэхэ шухала болонхой гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Химиин промышленность хүгжөөлгэ манай орон дотор үнэхөөрөөл бүгэдэ арадай хэрэг болонхой гэжэ Кузбассай экономическа районой совнархозой түрүүлэгшын орлогшо депутат **В. Д. Никитин** хэлээ. Химиин үйлэдбэри үргэдхэхэ түсэб дотор Зүүн зүгэй районуудта, тэрэ тоодо Кузбассай экономическа райондо ехэ һуури олгогдоно.

Кузбассай химигүүд 200 гаран элдэб янзын продукци бүтээн гаргана. Ерэхэ хоёр жэлэй турша соо 50 процент ехээр химиин продукци бүтээн гаргагдадаг болохо. Хоёр жэлэй турша соо хэдэн зуугаад мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ хэмжээ ябуулганууд экономическа район дотор зохёон табигдаһхай.

Кузбассай химиин промышленность улам саашадань хүгжөөхын тулада байгаалиин, коксово газ бүри үргэнөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглээ.

Ажалшадай абаһан уялганууд амжалтатайгаар дүүргэгдээ гэжэ нүхэр Никитин мэдээсэнэ. Кемеровскэ областиин промышленность декабриин 24-дэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн байна.

Коми АССР-эй баялигууд барагдашагүй ехэ. Тэндэ нүүрһэн, нефть, газ, сланец болон бусад ашагта малтамалнууд туйлай ехэ бии. Байгаалиин эдэ баялигуудай олонхинь өөртөө үшөө хүртөөдүй гэхэ гү, али тон багаханаар ашаглагдана гэжэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **П. А. Безносов** хэлэнэ. Коми АССР-эй байгаалиин баялигуудые үргэлжэ дээрэнь хүгжөөхэ асуудалнуудые шэнжэлжэ үзэхыень Россин Федерациин Госплан, совнархозые тэрэ гуйһан байна. Энэ хэрэгтэ гаргашалагдаһан мүнгэ зөөри түргөөр харюулагдаха, гүрэндэ горитой хэмжээнэй ашаг туһа хүргэгдэхэ гэжэ нүхэр Безносов мэдүүлээ.

РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб болон бюджет Россин Федераци дотор ажаһуудаг бүхы арадуудай уг зорилгонуудта бүрин харюусана гэжэ депутат **С. Х. Красный** мэдүүлээ. Ажалшадай депутадуудай Кызылэй городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Красный үгэ хэлэхэ зуураа, иигэжэ хэлээ: Тува хадаа эгээл залуу автономно республика болоно. Советскэ Союзай арадуудай аха дүүгэй бүлэдэ тэрэнэй ороһоор 20 жэл ерэхэ жэлдэ гүйсэхэнь. 20 жэл — түүхын ёһоор богонихон болзор. Гэбэшье Советскэ Россин бүхы арадуудай, нэн түрүүн агуу ехэ ород арадай туһаламжын ашаар Тува болбол оньһожоруулагдаһан социалис хүдөө ажахытай, хурдан түргэнөөр хүгжэдэг промышленностьтай республика болонхой. Имагтал һүүлшын арбан жэлэй турша соо орооһо таряан гурба дахинһаа үлүүгээр, мяхан хоёр дахин, нооһон — гурба дахинһаа үлүүгээр абтадаг болоо. Һаяар республика эрхим шанартай түрүүшын хэдэн зуугаад тонно асбест үгэхэ юм. Арадай ажахын олохон һалбаринууд, тэрэ тоодо ороной химиин промышленность энэ асбест хэрэглэхэ байна.

Энэ автономно республикын экономикые улам саашадань хүгжөөхэдэ нүлөөлхэ ёһотой хэдэ хэдэн дурадхалнуудые депутат С. Х. Красный оруулһан байна.

Областиин улад зоной ажаһуудалай эрилтэнүүдые саашадаа улам һайнаар хангадаг болохо, арадай хэрэглэмжын эд бараанай шанар һайжаруулха, ассортиментыень үргэдхэхэ асуудалда үгынгөө ехэнхи хубииень Ярославска шиннэ заводой хабсаргагша депутат **П. С. Гунин** зорюулһан байна. РСФСР-эй Верховно Соведэй эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн нэгэдэхи сессиин дүнгөөр Ярославльда ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангадаг коммунальна ажахын, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай болон городской транспортын түрүүшүүлэй областной зүблөөнүүд үнгэргэгдэһэн байгаа.

Энэ жэлдэ ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангалгын хэмжээн нёдондонойхидо орходоо 13,8 процентээр ехэ болоо. 1963 оной турша соо область дотор 40 шахуу ателье, мастерскойнууд нээгдээ.

Областиин 30 гаран промышленна предприятинууд ажаһуудалай болон коммунальна предприятинуудта техническэ туһаламжа үзүүлхын тулада тэдэниие шефтээ абаһан байха.

Хара хүрьһэтэ түбэй экономическа райондо ородог Воронежско областиин ажалшад 1965 ондо бэелүүлэгдэхээр түсэблэгдэһэн промышленна үйлэдбэриин хэмжээндэ энэ жэлдэ хүрөө гэжэ мүнөөдэр Верховно Соведтэ тон ехэ баяртайгаар элидхэнэбди гэжэ КПСС-эй Воронежско промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь депутат **Р. Т. Косоплеткин** хэлэбэ. Үнгэрһэн табан жэлэй турша соо область дотор продукци бүхы дээрэнь бүтээн гаргалга 1958 онойхидо орходоо 67 процентээр ехэ болоо. Харин даабарита тоонуудай ёһоор 42 процент болохо байһан юм.

Областиин барилгын организацинууд долоон жэлэй табадахи жэлые барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдые дүүргэжэ, 210 мянган киловатт хүсэтэй Нововоронежско атомна электростанциин нэгэдэхи блогые ашаглалгада үгэжэ, 280 километр утатай Зүүн-урда зүгэй түмэр харгые электрын хүсэндэ оруулжа тэмдэглэбэ.

Декабриин 25-да депутадууд — Кировградска зэд хайлуулдаг комбинадай ахалагша конверторщик **П. Г. Бурков** (Свердловско область), ажалшадай депутадуудай Саратовска областной (хүдөөгэй) Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **И. А. Божко**, ажалшадай депутадуудай Казаниин городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **П. Д. Тунаков**, Сокольско хүүгэдэй городской больницын главна врач **Л. П. Беляева** (Вологодско область), «Приамурье» колхозой [...]рүүлэгшэ **М. М. Ступников** (Ам[...] область), Березниковско азотнот[...]во заводой халаанай начальник **И[...] Петров** гэгшэд элидхэлнүүдые [...]шэн хэлсэлгэдэ мүн лэ хабаада[...]һан байна.

Түрүүлэгшээр һуугшын дура[...]лаар үгэ хэлэлгые болюулха г[...] шиидхэбэри депутадууд абаба. [...]та 25 хүн үгэ хэлээ.

Бюджетнэ комиссиин ажагла[...]нууд, тэрэшэлэн сесси дээрэ үгэ[...]лэһэн депутадуудай дурадхалнууд[...]рин нягтаар харагдажа үзэгдөөд, [...]дээн тушаа зохихо шиидхэбэри[...] абтаха гэжэ РСФСР-эй Министр[...]дэй Соведэй Түрүүлэгшын орло[...] Россин Федерациин Госпланай [...]рүүлэгшэ депутат **К. М. Гераси[...]** түгэсхэлэйнгөө үгэ соо хэлээ.

1964—1965 онуудта РСФС[...] арадай ажахые хүгжөөхэ гүр[...] түсэб тухай Хуулиие РСФСР-эй [...]ховно Соведэй сесси нэгэн дуу[...] баталан абаба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй [...]жетнэ комиссиин оруулһан хэдэ[...]дэн заһабаринууд хараада абтаха [...]жэ түгэсхэлэй үгэ хэлэхэдээ РСФ[...]эй финансын министр депутат **И[...] Фадеев** тэмдэглээ.

Һүүлээрнь 1964—1965 ону[...] гүрэнэй бюджет тухай Хуули б[...]лалгада табигдана. Республикын [...]жет 1964 ондо орошо ба гаран[...] талаар 29.293.064 мянган түх[...] 1965 ондо — 30.929.978 мя[...] түхэриг байха. Сесси энэ Хуул[...] статья статьягаарнь нэгэн дуу[...] баталан абаба.

1962 оной РСФСР-эй гүр[...] бюджедэй дүүргэлтэ тухай то[...] баталха тухай тогтоол РСФС[...] Верховно Совет мүн лэ баталан [...]

Удаань сесси хадаа сессину[...] хоорондохи үе соо абтаһан РС[...]эй Верховно Соведэй Президи[...] Указуудые хаража үзэһэн байн[...]

Республикын Верховно Сов[...] Президиум хэдэ хэдэн Указу[...] гаргаа, тэдэниие Верховно Совет[...] талха ёһотой гэжэ РСФСР-эй [...]ховно Соведэй Президиумэй Се[...]тарь депутат **С. Д. Орлов** элид[...] Депутадууд эдэ Указуудые нэгэн [...]гаар баталаад, зохихо Хуули[...] болон тогтоолнуудые баталан аб[...] байна.

Энээгээр РСФСР-эй Верховно [...]ведэй (зургаадахи зарлалай) хоё[...]хи сесси хүдэлмэреэ дүүргээ.

(ТАСС[...]

ЭРХИМ МЕХАНИЗАТОР—ХОНИШОН

Сандан Жигжитов өөрынгөө ажалай намтарые эхи түрүүлэн трактористһаа захалһан хүн. Арбаад жэлдэ механизатораар хүдэлхэ зуураа, янза бүриин трактор болон комбайнуудай орёо оньһые һүбэлгэн ухамайгаар шудалжа, ажал хэхэдээ нягта бэрхээр хүдэлжэ, эрхимүүдэй зэргэдэ хододоо жагсажа ябаа. Трактор агтаяа техническэ талаар һайнаар харууһалжа, зүбөөр ашаглажа, ажалай эрхим үрэ дүн туйлажа ябадагаараа нютаг зондоо, аймаг болон республика дотороо суурхажа ябадаг хүн.

Габшагай ажалша, шударгы сэхэ, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг тракторист байһан туладаа залуу коммунист Сандан Жигжитов байгша оной ноябриин эсэс багаар үнгэрһэн областной партийна конференцидэ хабаадалсаһан байгаа. Тус конференци дээрэ республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй нэгэн, Үдын совхозой эрхим механизатор нүхэр С. Ц. Жигжитов КПСС-эй обкомой гэшүүнээр һунгагдажа, айхабтар ехэ этигэл найдабарида хүртэһэн бэлэй.

Коммунист хүн хэзээшье түрүү зэргэдэ, эгээл хүндэ харюусалгатай газарта сухаришагүйгөөр ажаллажа ябаха уялгатай. Теэд энэ эрилтые арюунаар бэелүүлэн, Сандан Цыбжитович «хонишон боложо хүдэлыш» гэһэн дурадхалые хүндэтэй дээрэ хүлеэжэ абаад, булад агтаяа нүхэртөө тушаажа, Зүүн Хасууртайда үбэлжэжэ байһан нүхэр Бадановай хүтэлбэрилдэг ажахын тоосоото хонишодой бригадын ехэ бүлэдэ хамжан оролсобо.

— Шэнэ түрэхэ 540 толгой зуһаг хонидые тушаажа абаад байнаб. Малшанаар урдань хүдэлжэ огто үзөөгүй хүмби. Теэд хайшан гэхэб, даажа абаһан хонидоо һайнаар харууһалха, абаһан түлнүүдээ дууһыень нэгэшье гарзагүйгөөр түлжүүлхэ гэжэ бүхы хүсэ шадалаа гаргаха хүн бэзэб,—гэжэ нүхэр Жигжитов урин шарай үзүүлэн, энеэбхилэн байгаа һэн.

Нүхэр Жигжитов һаяханай хонишоноор хүдэлжэ байгаашье һаа, малаа харууһалхынгаа забһарта хонидойнгоо байра, хорёо хоһомогынь саб гэмэ болгонхой, хэзээшье хурьгадай адхараа һаань, бэлэн байна. Бэрхэ хүн зориһондоо хүрэхэшье байха гээд батадхая.

Г. Цыреторов.

Хориин үйлэдбэриин управлени.

Мясниковой отарада

Һанал сэдьхэлээ табижа, оролдосотойгоор лэ ажаллаһан хүн ажалай амжалта туйладаг ха юм. Эгээл тиимэ хүнүүдэй нэгэн Тарбагатайн «Искра» колхозой хонишон Михаил Егорович Мясников болоно. Энэ жэлдэ нүхэр Мясниковой даадаг отарынхид хонидоо һайнаар харууһалжа, зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абаһан, хонин бүриин 3 килограмм нооһо хайшалхын орондо 4 килограмм 140 грамм нооһо абаһан байгаа.

Мүнөө тус отарынхид үбэлжэлгые бэлэдхэл һайнтайгаар угтажа байнхай. Хонидтонь хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлдэгдээ. Энэ отарада хамта 1061 толгой, тэрэ тоодо 522 эхэ хонид харууһалагдадаг юм. Мүнөө эндэ үбэлэй түл абтажа захалаһхай.

—Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар парти, правительствынгаа хараалһан зорилгонуудтай танилсаад байхадаа, үшөө һайнаар ажаллахабди. Үбэлэй түлнүүдые гарза хоролтодо оруулангүйгөөр түлжүүлхэбди. Хонидоо тобир тарган ондо оруулхабди,—гэжэ түрүү хонишон мэдүүлнэ.

А. Ефремов.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной декабриин 27.

Түрэл орон доторнай

ХИМИГҮҮДЭЙ МҮРЫСӨӨН

МОСКВА. (ТАСС-ай корр.). Химиин продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилхэ мүрысөөн орон доторнай үргэнөөр дэлгэржэ байна. Тус мүрысөөн коммунис ёһоор ажалдаа хандалгын үльгэр жэшээ харуулна.

Нефтиин, химиин промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай Центральна Комитедһээ ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ мэдээсэбэ: Константиновско химиин заводой ахалагша аппаратчик А. Напчугай үүсхэлые Донецкэ химиин предприятинуудай хэдэ мянган хүдэлмэришэд дэмжэбэ. Үйлэдбэриин түрүүшүүл халаан соогоо түсэбһөө гадуур 50 тонноһоо бага бэшэ минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ гэжэ шиидээ. Горловско азотнотуково заводой хүдэлмэришэд константиновецуудай уряада харюу болгон энэ жэлэй дүрбэдэхи кварталай даалгабариие 103,5 процент дүүргэхын түлөө мүрысэжэ байна. Тус бригадые А. Штых хүтэлбэрилдэг юм. Мүн энэ предприятиин ахалагша аппарадчица П. Литвиновагай даадаг бригада жэлэйнгээ түсэбтэ нэмэлтэ болгон, 300 гаран тонно үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ уялга абаа.

Березниковско калийна комбинадай А. Мотиной хүтэлбэрилдэг халаанай үүсхэл Ураалай химигүүдтэ халуунаар дэмжэгдээ. Коммунис ажалай энэ коллектив түсэбһөө гадуур 5700 тонно минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилөөд, жэлэй эсэс хүрэтэр үшөө 1200 тонно гаргаха юм.

Ново-Кемеровскэ химиин комбинадай аппарадчица Г. Уфимцевагай үүсхэл Сибирьтэ үргэнөөр дэлгэрнэ. Г. Уфимцева аммиак абалгые 2 процентээр ехэ болгожо, жэлэй эсэс хүрэтэр 340 тонно аммиагай селитрэ түсэбһөө гадуур үгэхэ уялга абаһан байгаа.

ХҮНГЭН СЭНТЭЙ АММИАК АБТАДАГ БОЛОХО

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС-ай корр.). Торф, хүрин нүүрһэ, сланец хубилган буйлуулжа газ абаха түхеэрэлгэ инженерно-экономическа институдта тодхогдоо. Тус институдай химиин факультедэй декан, техническэ эрдэмэй кандидат В. А. Жуков ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ мэдээсэбэ:

Химиин промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, минеральна үтэгжүүлгэ ехээр үйлэдбэрилхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Элдэб янзын түлишэнүүдые, хуурай аргаар нэрэжэ абтаһан газые синтетическэ аргаар аммиак болгохо гэһэн манай дурадхал тэрэниие хямда сэнтэйгээр абаха арга олгоно. 3 тонно түлишэһөө дунда зэргээр 1 тонно аммиак абтадаг юм. Тиихэдээ кислород хэрэглэгдэхэеэ болихо. Юундэб гэхэдэ, хүрин нүүрһэн, торф болон сланец соо кислород байдаг ха юм. Мүн электрын элшэ хүсэ багаар гаргадаг болохо.

АЛТАЙН ХИМИГҮҮД МЭДЭЭСЭНЭ

БАРНАУЛ. (ТАСС-ай корр.). Хэмэл утаһануудые үйлэдбэрилдэг Барнаулай комбинат 100 гаран гектар талмай эзэлдэг. Эндэ хэмэл торгон, целлофан, сероуглерод, сульфат натри гэхэ мэтэ зүйлнүүд ехээр үйлэдбэрилэгдэнэ.

Алтайн барилгашад болон химигүүд Пленумэй үеэр ажалай шэнэ амжалтануудые туйлаба. Штапельна шэнэ комплексын барилга болзорһоо урид дүүргэгдээ. Хүсэ ехэтэ гурбан агрегат ашаглалгада үгтөө, 4-дэхи, 5-дахи агрегадуудынь туршагдажа байна. Барнаулайхид жэлэйнгээ түсэбтэ нэмэлтэ болгон, 1 миллион 600 мянган дүрбэлжэн метр һайн шанартай кордно бүд нэхэн гаргаа.

МУРМАНСКА ОБЛАСТЬ. **Хибинэдэ апатито-нефелиновэ шанаржуулгын фабрикын түрүүшын ээлжээн ашаглалгада үгтөө. Предприятиин инженер, технигүүдтэ СССР-эй Наукануудай академиин Кольско филналай эрдэмтэд туһална. Энэ зураг фабрикын тээрмын-флотационно цех соо буулгагдаа. Филналай младша научна хүдэлмэрилэгшэд Татьяна Гормон (зүүн гарһаа), Нина Афанасьева гэгшэд флотационно машинын хүдэлмэриие шалгажа байна.**

ТАСС-ай фотохронико.

Халуун амаршалга

ЗЭДЫН КОМБИНАТ валовой продукци гаргаха 1963 оной [...] декабриин 12-то дүүргэбэ. Тиихэдэ молибден абаха түсэб декабриин[...]дэ, вольфрамай концентрат малтаха түсэб декабриин 21-дэ, алта [...]ха түсэб сентябриин 30-да дүүргэгдэһэн байна. Тэрэшэлэн шулуун [...]һэ малтаха, электроэнерги үйлэдбэрилхэ түсэбүүд мүн лэ болзорһоо [...] дүүргэгдээ.

Зүүн-Сибириин совнархозой горно-рудна управлениин хүтэл[...] партийна организаци туйлаһан амжалтаарнь дашарамдуулан Зэдын во[...]рам-молибденэй комбинадай коллективые халуунаар амаршалба.

Гүрэнэй түсэб дүүргэгдээ

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэришэд долоон жэлэй табадахи жэлдэ абаһан социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэн, ашаа тээхэ 1963 оной түсэбые дек[...]риин 25-да дүүргэбэ. Тииг[...] жэлэй эсэс хүрэтэр ара[...] ажахын 20 мянга гар[...] тонно ашаа түсэбһөө гаду[...] зөөхэ байна.

МОДОШОДОЙ ҺОНИН

ТҮРҮҮШҮҮЛ ҺАЙНААР АМАРБА

Эрхим ажалаараа ажалдаа шалгаржа, арад зондоо магтуулжа ябаһан модошод яһала олон. Һайнаар ажаллагшад һайнааршье амарха арга боломжотой. Энэ жэлэй туршада курорт, санатори, амаралтын гэрнүүдтэ 900 модошод түлөөһэгүйгөөр амаржа, бэеынгээ элүүрые һайжаруулба. Ганса Хандагатайн леспромхозой 100 гаран модошодто путевко үгтэһэн байна.

ҮХИБҮҮДТЭ БЭЛЭГ

Тус бүридөө 50 хүүгэдэй хүмүүжүүлэгдэхэ табан саад, ясли 1963 ондо Итанцын, Баргажанай, Хүрбын, Худанай леспромхозуудта, Сэлэнгын модоной базада баригдаа. Больнична һа[...] городок баригдажа дүүргэгд[...] Худанай леспромхозой хүдэл[...]ришэдтэ бэлэглэгдэһэн байна.

ШЭНЭ ЖЭЛДЭ БЭЛЭДХЭНЭ

Модошод шэнэ жэлые һайн[...] угтахань. Модошодой һуу[...] тосхонуудтахи 45 клубуудта [...] бэлэдхэл хэгдэжэ, уран һайха[...] самодеятельностиин концерт [...]лэдхэгдэжэ байна. Клубууд, [...]майнуудта шэнэ жэлэй ёлко [...]ёон шэмэглэгдэхэ юм, мүн [...]бүүдэй һолжорхо түхеэрэлгэ [...]дэжэ эхилээ. Шэнэ жэлэй [...]үнгэргэлгэдэ профсоюзай зү[...] 20 шахуу мянган түхэриг ү[...]һэн байна.

Н. Тюрн[...]

Һургуулиин ажабайдал

БУРЯАД ХЭЛЭ, ЛИТЕРАТУРА ЗААЛГЫН ЗАРИМ АСУУДАЛНУУД

...агшанарай таһалга соо һуухада, ...алсалай таһагые даагша буряад ...эй багша хоёрой хөөрэлдөөнһөө ...эйнгээ үреэһэн зүүрээр халта ...юумэ дуулаадхибаб:

...уралсалай таһагые даагша:— ...ерть дүүрэхэ байна. Диктант— ...аа шалгаа гүт?

...агша:—Шалгааб. Мүнөөхил Мүн... «2» абаа.

...уралсалай таһагые даагша:— ..., яаһан хүн гээшэб! Түрэлхи хэ... дээрээ бэшэжэ шадахагүй гэжэ ...ю. Хэшээлэй һүүлээр намда ...уулэгты.

...агша:—Зай. Танда ерэхэ гэхэб. ... хоёрой хөөрэлдөөнһөө байтар ...ын абяан жангиржа, удаадахи ...эл эхилхэ болобо.

...аймадхи класста хэшээлдэ ...д ерэхэдэмни Мүнхөөдэй «Учи...ска» соо зогсожо байба. Тэрэ... харахада, бэеэр яһала томо, ...эршэг, үйеэ нэрхэтэр табин..., полевой сүмхэ зүүн дала мүр... шагтагаланхай.

...уралсалай таһагые даагша ерээ ...эе Мүнхөөдэйе ажаглан, тэрэн... асууна.

— Мүнхөөдэй, хэзээ «2»-оо ...гаха хүшии? Буряад хэлэеэ ... абажа байхада эшэхэбтэр бэшэ ...

Мүнхөөдэй юумэ дуугаржа үгэбэ... Һуралсалай таһагые даагша тэ... түрэлхи хөөрэлдөөшье болиошбо. Мүнхөөдэй мини зогсожол байба.

...Тэрэние харахадамни һөөл хайра... шангиі болобо. Тиихэдэнь «Байза, ...һурагшатай хөөрэлдэжэ үзэхэ ... гэжэ һанахатаяа, адли, тэрэн... асуубаб:

— Мүнхөөдэй, таанадта зургаада... урок бии гү? Тэрэмни халта ми... ниюр харахадаа гэд, «үгы» гэ... аман соогоо гүбэд гэбэ.

— Мүнхөөдэй шамтай хөөрэлдэжэ ... гү?—гэжэ асуубаб. Тиихэдэ... эхэ гайхаһан янзатайгаар тэрэ ... тоорөо «болохо» гэһэн тэмдэг үгэ...

Мүнхөөдэй стул дээрэ һуугаад, ... зэргэ һурадаг, юугээр һонирхо..., ямар нэг уншадаг тухайнь хөө...цэбэбди. Мүнхөөдэй спортдо дура... аад, уран һайханай зохёолнууд... бурядашье хэлэн дээ... багаар уншадаг юм байба. Нэгэ... хөөрэлдэхэдэнһөө удаа буряад ... бэшэһэн зохёолнуудаа нама... руулба. Тетрадиинь абаад ажаглан харахадамни «хараасгай» гэжэ үгэдэ «-гай» үеын урда тодо бэшэ түргэн аялган бэшэһэн, «дальбааранууд» гэжэ бэшэхэдээ, удаан аялганай орондо нэгэ аялган табиһан байба. Мүн нэгэ хэды абтаһан үгэдэ алдуу гаргаһан байба.

— Мүнхөөдэй, шимнай ородоор хэр бэрхээр бэшэдэг гээшэбши?—гэжэ асуубаб.

—«Гурбые», заримдаа «4» абадагби.

— Зай, англи хэлэндэ хэр һурана байнаш?—гэбэб.

— «Гурбые» абадагби,— гэжэ ехэл урмагүйгөөр харюусаба.

— Мүнхөөдэй Гармаев, ши хэрбээ ород, англи хэлэндэ һайнаар һурахаа гэж һаа, тон түрүүн буряад хэлэндээ бэрхэ боло, алдуугүйгөөр бэшэжэ, хэлэжэ һура. Англи хэлэ үзэхэдэм буряад хэлэн ямар хамаатайб гэжэ һанажа байна гүш? Хамаатай даа...

— Мүнхөөдэй, таанад «тапу, tisch» гэһэн үгэнүүдые үзэһэн байхат. Эдэ үгэнүүдые ород хэлэндэ «много» гэжэ оршуулдаг, харин буряад хэлэндэ «тапу» гээшэнь «олон» гэһэнтэй, «tisch» гээшэнь «еха» гэһэнтэй тон адли ха юм. Буряад хүн «олон саһан» гэдэг, харин «ехэ саһан» гэдэг. Англи хэлэндэ байһал иигэжэ хэлэдэг юм...

Мүнхөөдэй ехэл һонирхоһон янзатайгаар нюдөө ехэ болгохорхёод, үшөө юу хэлэхыемни хүлеэн байба. Хоюулан нилээдгүй хөөрэлдөөбди. Ород хэлэ үзэлгэдэ буряад хэлэнэй хэды шэнжэн туһалха байһан тухай хөөрэлдэбэбди. Мүн түрэлхи хэлэнэй удха шанар, тэрэнэй гоё һайхан байһыень ойлгобобди.

Хожомынь мүнөөхи Мүнхөөдэйтэ манай буряад хэлэндэ хайша хэрэг хандахаа болёо, алдуугүйгөөр бэшэдэг болобо. Мүн бэшэшье предмедүүдээр һайн һурана гэжэ дуулаа һэм. Тиихэдэ тон ехээр баярлаа бэлэйб.

Хүндэтэ һурагшад, минии һанахада, түрэлхи хэлэндээ тулюурхаһаар хандадаг, тэрэнэй баялигые һайнаар ойлгохо абаха оролдодоггүй, тэрээнһээ болоно бэшэшье предмедүүдтэ тааруу ахирханаар һурадаг зарим нэгэн һурагшад үшөө бии гээшэ. Тиимэ һурагшадта туһалха зорилготойбди.

**

Агуехэ Октябриин социалис революциин аша туһаар манай гүрэнэй арад зон, тэрэ тоодо буряад арад, ухибүүдээ түрэлхи хэлэн дээрээ һургадаг болонхой.

Ленинэй национальна политикын үндэһөөр һурагшад бүхы наукануудай үндэһэ һуурииень түрэлхи хэлэн дээрээ һургуулида үзэнэ. Тиимэһээ түрэлхи хэлэн болбол һурагшадай саашадаа эрдэм болбосоролдо һураха түрүүшын арга зэбсэг боложо үгэдэг.

«СССР-эй арадуудай үндэһэн хэлые саашадаашье улам хүгжөөхэ, СССР-эй эрхэтэн бүхэнэй ямаршье хэлэн дээрэ хөөрэлдэхэ, хүүгэдээ хүмүүжүүлхэ, һургаха дүүрэн эрхэ сүлөө хангаха» гэжэ КПСС-эй Программа соо эли тодоор заагданхай. Энэ заабариин үндэһөөр манай буряад хэлэн саашадаа улам хүгжэхэ ёһотой. Тиихэлээрээ түрэлхи хэлэнэй удха шанарынь улам ехэ болоно.

«Һургуулиин шухалын шухала зорилгонуудай нэгэниинь буряад литературна хэлэ һайнаар мэдэхэ, хүсэд грамотна хүнүүдые бэлдэхэ байна» гэжэ һуралсалай программа соо заагданхай.

Һуралсалай түсэбэй ёһоор 8 жэлэй һургуулида бүхэли жэлдээ буряад хэлэ, литература үзэлгэдэ орой хамта 1657 час үгтэнэ. Энэмнай нилээдгүй олон час ха юм даа. 8 жэлэй һургуули дүүргэһэн һурагша хадаа түрэлхи хэлэнэй грамматика һайн мэдэхэ, алдуутүйгөөр бэшэжэ шадаха, литературна хэлэн дээрээ тон һайнаар хөөрэжэ шадаха болоһон байха зэргэтэй.

Манай Буряад республикын эхин, найман жэлэй, арбан нэгэн жэлэй һургуулинуудта түрэлхи хэлэ, литература жэлһээ жэлдэ улам бүри һайнаар үзэгдэдэг болоо. Мүн Усть-Ордын, Агын округуудта тус предмедүүд заагдана. Хэжэнгын, Үльдэргын, Санагын, Тоорын, Хэрэнэй, Корсаковай, Ацагадай, Баян голой, Уланай, Шэбэртын, Республикын № 1 интернат-һургуули гэхэ мэтэ һургуулиин һурагшад түрэлхи хэлэ, литература эрхим һайнаар үзэжэ байна.

Корсаковай дунда һургуулиин һурагшад түрэлхи хэлэ, литературадаа айхабтар дуратай юм. Тэдэнэр арадай аман зохёол үбгэд, хүгшэдһөө бэшэжэ абадаг. Жэшээлхэдэ: зунай үдэр зониие тэжээхэ, үдэрөө гээһэн—үглөөнь гэмшэхэ. Хабар сэсэгээр һайхан, намар жэмэсээр һайхан. Ургасын ехэ—ажалһаа, ухаанай ехэ—эрдэмһээ. Эдэмнай ажабайдалһаа дулдыдан гараһан, нилээдгүй гүнзэгы удхатай, хүндэ һургаал зааһан оньһон үгэнүүд ха юм!

Арадай аман зохёол суглуулха гээшэмнай айхабтар ехэ удха шанартай. «Арадай аман зохёолнуудые мэдэхэгүй байбал, ажалшан арадай бодото түүхые мэдэхэ аргагүй» гэжэ Алексей Максимович Горький хэлэһэн юм. Энэнь тон зүб! Буряад арадай аман зохёол соо тэдэнэй һанал бодол, абари зан, һургаал, ажал хүдэлмэри гэхэ мэтэ харуулагдаһан байдаг. Тиимэһээ арадай аман зохёол суглуулха, үзэхэ, һонирхохо шухала. Теэд һонирхонгүй яаха гээшэбибди. «Буряадай далай мэтэ баялиг хэлэн ба тэмсэлэй шанартай уран һайхан аман зохёолнуудые манай арад улам хурсадхан хадагалжа, бидэндэ асарһан байна»,—гэжэ Хоца Намсараев хэлэһэн юм. Үнэхөөрөө буряад хэлэмнай Байгал далай мэтэ баян ха юм.

Б. БАТОЕВ,
ИУУ-гэй буряад хэлэ, литературын кабинедые даагша.

Энэ жэлдэ Тимлюгэй барилгашад эршэмтэй шангаар ажаллаа. Тэдэнэй гараар Каменск тосхондо олон шэнэ гэрнүүд, культурно- ажаһуудалай предприятинууд баригдаа. Гансахан хэлхеэ холбооной гудамжада энэ жэлэй туршада хүүгэдэй хүмүүжүүлэгдэхэ саад, оёдолой мастерской баригдажа дүүргэгдээ. Кинотеатрай хажууда үшөө нэгэ томо һаруул байшан бодхоогдожо байнхай. Эндэ ухибүүдэй саад, ясли эмхидхэгдэхэ юм. Зураг дээрэ: шэнэ байшан барижа байһан нүхэд (зүүн гарһаа) Константин Жаркой, Николай Приходько, Виктор Нечкин, Вячеслав Тихонов, Петр Кузьмин гэгшэд даабаряа холо үлүүлэн дүүргэжэ, ажал хэрэгээрээ суурхана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЗУРАГЛАЛ Зориһондоо хүрэхэдэ урматай даа

Италиин агууехэ композитор Дж. Россиниин «Севильскэ цирюльник» гэжэ оперын гол парти—Фигаро болоһон залуу дуушан Ян Чин-фанай дуулахыень, наадахыень нёдондо хараа, шагнаа һэм.

Владимир Ян Чин-фанай наадаһан Фигаро үнэхөөрөөшье мэхэтэй, солбон, ходо хүхюу аягтай, ямаршье хэрэгэй ушархада һаадгүйхэнөөр дабадаг, һайшаама образ бэлэй.

Энэ жэлдэ «Севильскэ цирюльник» гэһэн оперо дахяад шагнааб. Нёдондоной Фигаро—Ян Чин-фаниие мүнөөнэйхитэйнь сасуулаад үзөөб. Тэрэл мэхэтэй солбон, хододоо хүхюун Фигаро, зүгөөр дуушамнай ямаршье зоборигүй, хүнгөөр дуулахаһаа гадна, үгэнүүдээ тон тодохоноор, ойлгосотойгоор соностуулдаг болоһон байба. Мэргэжэл шадабаринь дээшэлэнхэй. Тиимэһээ оперо шагнагшад Фигаро—Ян Чин-фанда энэ жэл илангаяа шангаар альга ташаа.

...Тэрэниие хаража, шагнажа һуухадаа, һанаа бодолни далижан, Володя бидэ хоёрой гоонто нютаг болохо Баргажан уруу ээлүүдгүй шэглэнэ. Бархан гэжэ нютаг мойһоной буржагар сагаан сэсэгүүдээр шэмэглэгдээд, хоншуухан үнэрөөр агаар хангалтуулан байдаг һэн.

Галтайн һургуули. Ямар дуу мэдэхэбши, дуулаад үгыш даа гэжэ һуралсалай эгээл түрүүшын үдэр багшынгаа хэлэхэдэнь, «би дуу дуулдаггүйб»—гэжэ Володя харюусаа һэн ха. Эхин классуудта һурахадаа дуунайнь сэгнэлтэ «гурба», «дүрбэ» гэһэн тэмдэгүүдһээ дээшэ гарадаггүй байгаа. Һургуули соо Володиһоо үлүү һайханаар дууладаг ухибүүдшье олон һэн.

«Би юундэ дуулажа шаданагүйбиб» гэжэ Володя тиихэдэ өөрынгөө ухибүүн ухаанда бододог, нэгэ заримдаа бэшэндээ атаархадагшье байһан.

Тиин классһаа класста орожол ябаа. Зундаа өөрынгөө үетэнөөр үбһэ хуряалгада хабаадалсаха ехэ дуратай бэлэй. Ямар нэгэ солгёо зантай моринда һуугаад, бухал шэрэхэ зуураа, өөрынгөө дуратай-дуратай дуунуудые үдэр бүри дуулагша һэн. Үбһэ хуряалгада ябахадаа хүхюун зантай Дана Бубеев гэжэ хүнтэй ходо нүхэсэгшэ бэлэй. Холын город хараагүй, театр гээшые мэдэхэгүй хүбүүн Дана Бубеевэй һонирхолтой зугаа анхаралтайгаар шагнагша һэн. «Хүбүүн, ши мэдэнэгүйш, тэндэш дуушад ендэр дээрэ гараад, хэдэн часай туршада дуулажа хөөрэлдэдэг юм»—гэхэдэнь, ехэл гайхагша юм һэн. «Дуулажа хөөрэлдэхэ гээшэ хайшаа юм?» гэхэдэнь, тэрэшни тиимэл ёһотой наадан ха юм даа гэжэ Дана ойлгуулха. Долоодохи класста ороходоо, Володя өөрынгөө үетэн нүхэдһөө үлүү гоёор дууладаг болошоод байба. Гансата Володиин дууладаг болоһондонь нүхэдыньшье, багшанарыньшье гайхаһан бэлэй даа. Энэ үедэ уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэридэ ходо хабаададаг һэн. Тиигэһээр Баргажан нютагай дууша хүбүүдэй нэгэн гэжэ суурхаа юм. Ехэтэ хүндэлдэг багшань байһан Гуржап Эрдынеевич Гармаев Володидо хүгжэмэй училищиин дуунай отделенидэ эрхэ бэшэ һураха ёһотойш гэжэ дурадхадаг бэлэй.

Долоон класс дүүргээд байхадаа, Володя эхэдээ иигэжэ хэлээ һэн:

— Эжы, би хүгжэмэй училищида һурахаяа город ошохомни. Тэндэ дууладаг хонгёо хоолойтой хүбүүд, басагадые һургадаг юм гэлсэнэ...

— Юун город, училищи гэнэбши? Долоон жэл соо һураад, город хотоор дуу дуулаад лэ зайдаг хүн болохошни гү?—гэбэ эхэнь.

— Би училищида дуулажа һураад, хожомынь дуушан, артист болохо ха юмбиб—гээд, Володиин эхэдээ ойлгуулха гэһэн һэдэлгэнь үрэгүй байба.

Юуб гэхэдэ, эхэнь дуушан, хатаршан мэргэжэлтэй хүнүүдые хүнгэн ажалтай зон гэжэ тоолодог һэн.

— Хамта һуража ябаһан үетэн нүхэдшни булта арбан класс дүүргэжэ, хожомынь багша, доктор, агроном, инженернүүд болохол. Ши тиихэдэ долоое дүүргэһээр артистын һургуулида ошохомни гэхэш. Хэрэггүй юумэ бү хэлэ!—гээд урдаа оруулбагүй.

Эхэнь ганса хүбүүгээ хажуудаа ойрохон байлгаха хэды ехэ хүсэлэнтэйшье һаа, Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищида Улаан-Үдэ эльгээхэ баатай болоо һэн. Теэдшье мүнөө шаналдаггүй. Хүбүүнэйнтээ радиогоор гоё һайханаар буряад дуу дуулахадань, нюдэнһөө баярай шүүдэр дуһаан, омогтой хүхюутэйгээр шагнан байгша юм.

Тэрэ гэһээр тэгшэ арбан жэл үнгэрөө. Энэ сагай турша соо Володя хүгжэмэй училищида СССР-эй арадай артист Лхасаран Лодонович Линховоиной класс дүүргээд, оперно театрай хоорто дуулаха гэжэ оробо.

Түрүүшээр дуулажа һураха гээшэнь хүдөөгэй ямар нэгэ ажалһаа холо бэрхэтэй шэнги һанагдаа бэлэй. Теэд зорижо ерэһэн хадаа сухарилтагүй һурахал хэрэгтэй гэжэ шиидээ һэн. Лхасаран Лодонович хүн хайшан гэжэ зүбөөр дуулаха ёһотойб, хайшан гэжэ амияа абаха хэрэгтэйб, хүгжэмэй талаар энэ тэрэ упражнени ямархан байха ёһотойб гэхэ мэтые заагаад, өөрөө дуулажа ойлгуулдаг байгаа.

Дүрбэн жэл соо һуража хүгжэмэй училищи дүүргээд, оперно театрай хоорто ажаллажа эхилбэ. Гурбан жэлэй туршада арбаад гаран оперын хоровой партинуудые мэдэхэ болоо. Театрай хоорто эрхимээр дуулажа шалгархадань, главна дирижер Владимир Васильевич Маймескул Володиие солист болгохо гэһэн дурадхал оруулаа юм. Энэ бодолыень Володиин багша Лхасаран Лодонович зүбшөөгөө бэлэй. Түрүүшээр Володидо оперын багахан партинуудые даалгадаг болобо. Эгээ түрүүн Шарль Гуногой «Фауст» гэжэ оперОһоо Валентинай парти гүйсэдхөө. Энэмнай хэды жаахан парти байбашье һаань, Володя хоёр һарын туршада амарангүй бэлдээ һэн. Хоорто хамта дууладаг нүхэдынь зүжэгэй дүүрэмсээр Володиин гарые адхаад: «Бэрхэш, Володя!» гэлдэн, түрүүшын ехэ амжалтаарнь амаршалаа бэлэй. Мүнөө Владимир Ян Чин-фан арба гаран оперын багаханшье, томохоншье партинуудые гүйсэдхэнхэй. Тэдэнэй тоодо Дж. Вердиин «Травиата» сооһоо Жермоной, П. Чайковскиин «Елбэрэй хатан» сооһоо Елецкиин, Мусоргскиин «Борис Годуновһоо» Андрей Шелкаловой, Спадеваккиагай «Овод» сооһоо Артурай болон бусад партинууд ороно. Энэнь залуу дуушын бэлиг шадабариин нилээд урган хүгжэһые гэршэлнэ.

Володя Ян Чин-фан Чайковскиин «Евгений Онегин» гэжэ оперын гол партида наадахаар үнинэй бэлдэжэ эхилэнхэй...

Үдэшэлэн, ажалай һүүлээр, театрһаа ерээд гэртээ амарха гэжэ байгаашье һаа, шэнэ партияа бэлдэхэдээ олоһон хэрэгтэй тэмдэглэлнүүдээ, нотонуудаа эжэлэнгүй нээжэ, дахяад шалган харахадаа, Лхасаран Лодоновичой хэлэһэн үгэнүүдые, үгэһэн зүбшөөлыень һанаадхина. Дахяад дуулан аялгална... Үглөөдэр дахяад ажал... Орой болотор гэрэл носоно. Владимир Ян Чин-фан мүнөө хорин долоотой. Эдир залуу наһанайнтаа эршэ дунда ябана.

Тиимэл хадань, зориһон зоригынь урматайл байгаа ёһотой даа.

К. Бубеев.

Методическа нэгэдэл—манай университет

Һуралсалай, хүмүүжүүлын хүдэлмэриие ажабайдалтай нягтаар холбон ...рид һайжаруулхын тула ...арти, правительствын зүг... һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлһэн хэмжээнүүд багшанарай эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаха гайхамшагта түшэг болоно үгөө бшуу.

Түрүү багшанарай, коллективүүдэй дунда дэлгэрээ байгаа шэнэ арганууды...удалжа, ажалдаа хэрэглэжэ, ондоогоор хэлэбэл, һура... гээшэ багшын нангин ...лга байһаниинь мэдээжэ. ...нэ хэрэгтэ методическа ...эгэдэлнүүд горитой үүргэ ...үүргэхэ ёһотой.

Мухар-Шэбэрэй аймагай ...отанинска найман жэлэй ...ургуулиин дэргэдэхи методическа нэгэдэлэй ажал хэ...эг тухай хэдэн үгэ хэлэхэ ...үсэлтэйб. Энэ һургуулида ...анагын, Хонхолын, Амгаантын, Тургеневскэ эхин ...ургуулинуудые дүүргэгшэд ...уралсадаг. Эндэ типовой ...айшан, кабинедүүд, мас...эрскойнууд, саад, туршалын участок бии, бусад һургуулинуудһаа һайн баазатай юм. Энэ арга боломжоёо хэрэглэн, һуралсал-хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэритэй танилсуулха, түрүү багшанарай онол арга нэбтэрүүлхэ, эхин ба ахалагша классуудай багшанарай хоорондо нягта холбоо харилсаа бэелүүлхэ зорилгонуудые методическа нэгэдэл урдаа табидаг байна.

Нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ—дүршэл ехэтэй, үнинэй багша Мария Трофимовна Кузякина. Нэгэдэлэй хүдэлмэридэ һургуулиин директор А. П. Трофимов, һуралсалай таһагые даагша Ф. А. Елистратов гэгшэд ехэхэн туһалдаг.

Һаяхан методическа нэгэдэлэй үдэр үнгэргэгдэһэниинь ехэ аша үрэтэй байгаа. Саашадаа иимэ хүдэлмэри бүри үргэнөөр ябуулхыень хүсэжэ байһанаа эндэ суглараргшад мэдүүлээ.

Түрүү багшанар М. Т. Кузякина, Е. А. Бабкинова гэгшэдэй хэшээлнүүд һургаал абамаар, һонин байба.

Бүхы хэшээлэй үедэ һурагшад ухаансар бэрхээр, эдэбхитэйгээр элдэб янзын даалгабари дүүргээ. Эдэ багшанарай хэшээлнүүд дээрэ ухибүүдэй сэдьхэл татамаар, һонин материалнууд хэрэглэгдэжэ тэдэнэр өөрынгөө шадалаар, ухаагаараа бүтээжэ шадахаар даабаринуудые олоор дүүргэбэ. Ухибүүдтэ юумэ ойлгуулхада бэрхэ шадамараараа, хүмүүжүүлхы шадабаряараа, һуралсалые ажабайдалтай нягтаар холбодогоороо эдэ нүхэдэй хэшээлнүүд онсо һонирхолтой байба.

Багшанарай урдань дурадхаһан, ажал хүдэлмэридэнь аргагүй хэрэгтэй асуудалнуудаар тэрэ үдэр хоёр элидхэл хэгдээ.

Һүүлээрнь багшанар ажал хэрэг тухайдаа ехэ эдэбхитэйгээр, һанаһан байһанаа хөөрэлдэбэ. Потанинска һургуулиин дэргэдэхи методическа нэгэдэл багшанарай мэргэжэл шадабарияа, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь иигэжэ туһална.

Нэгэдэлнай—манай университет болоно гэжэ багшанар дэмы хэлсэдэггүй.

Д. Тогошиев,
багша.

Залуу наһанай галтайда

Маһ ажалай хүдэлмэрилэгшэдые залуу малшадаар бэхижүүлхэ тухай асуудалай табигдахада, комсомолец Даба Гомбоев отара дээрэ хүдэлхөөр ошоо бэлэй. Мүнөө эхэ хонидой отарын ахалагша хонишоноор ажаллана. Урдань юрын хонишон ябахадаа ажалаа тиимэ харюусалгатай хүдэлмэри гэжэ хүсэд мэдэдэггүй шахуу байһан. Мүнөө тэрэниие өөр дээрээ даагаад байхадаа хонин ажалай бэрхэшээлтэй, орёо нарин хүдэлмэри байһаниинь һайса мэдэбэ.

Отарын түлөө харюусаха болоод байхадаа, бүхы юумые өөрөө шиидхэхэ хэрэгтэй ха юм. Отарань совхозойнгоо 3-дахи отделениин түб һууринһаа холо бэшэхэнэ, Полевой стан гэжэ газарта үбэлжүүлэгдэнэ. Ажалдаа эзэн ёһоор хандажа, үбэлдэ һайнаар бэлдэбэ. Бригадань тон урагшатайгаар ажалладаг. Хонидойнь байра һайса дулаалагданхай. Түл хэзээшьегүй абахаар бэлэн. Хонидойнь хүшэ шадал һайн. Намар байхада үбһэ тэжээлээ зөөжэ газаагаа оруулаа. Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхозой комсомолец Даба Гомбоев иигэжэ ажаллана.

Энэ залуу хонишон зуун хонин бүриһөө 90 хурьга абаха хүсэл эрмэлзэлгэтэй. Үдэр бүриингөө үнэн сэхэ ажалаар зориһон зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаха арга боломжотой.

К. Доржиев.

ШЭНЭ ЗАНШАЛААР

БИШЫХАН ЭРХЭТЭНЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ДУБОССАРЫ, Молдавиин ССР. (ТАСС-ай корр.). «Мүнөөдөр шамда нэрэ үгэбэбди. Хүн боложо, хүлэгөө унахадаа һанаа ябаарай — ши Совет Социалис Республикын Союзай эрхэтэн гээшэш. Эхэ оронoo эрхимээр ...хижа, баялигыень бардам боложо, үнэн сэхэ, ажалда абьяас...й байхыешни юрөөнэбди».

Иимэ удхатай дурасхаалта бэлэгүүдые Ново-Комиссаровка ...схоной (Молдави) залуу ай...һхи нарай ухибүүдтэ зорюулн найраар абаһан юм. Хүдөө... соёлой байшанда хэдэн зуун ...лхозниигууд сугларжа, энэ ...йндэрые баярай ёһоор тэмдэгбэ.

Днестр шадарай хүдөө нютагүүдтэ иимэ шэнэ заншал батадхажа байна. Колхозуудай клубүүд, соёлой байшангуудта ажаалдар солын үдэрнүүд үнэргэгдэдэг. Эдэнь үйлэдбэриин ...үүшүүлдэ, ажалай баатарнуудта, үнинэй хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдадаг. Басагад, хүбүүдэй бэе хүсэхэдэнь, мүн лэ ...арай ёһоор тэмдэглэдэг заншал болонхой.

ДЕПУТАДААР ДАМЖУУЛАН ПАСПОРТ АБАНА

СЕРОВ, Свердловскэ область. (ТАСС-ай корр.). Серов городой ...аллургнуудай соёлой байшан. ...0 хүбүүд, басагад — булта... сасуутан, арбан зургаатай...үл.

Улаан хилэн дээрэ — паспорн томо хабтаһан зураатай, доорохононь алтан үгэнүүд һиилэгдэнхэй:

Уншагты,
атаархагты,
Би —
Советскэ Союзай
эрхэтэнби.

Хүгжэм зэдэлнэ. Һаруул томо зал соо энеэлдээн, хүхюун хөөрэлдөөн замханагүй. Горгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо В. А. Коновалов ендэр дээрэ гараад, арад зоной баатаршалга тухай, эдэнэй агууехэ эрхэ, түүхэтэ илалтанууд тухай залуушуулда хөөрэжэ үгэнэ. Һүүлдэнь РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат, металлургическа комбинадай мастер П. Ф. Лопатин эдир хүбүүд, басагадта паспорт дамжуулан барюулна.

...Үшөө нэгэ шэнэ заншал энэ городто бии болоо. Арбан зургаатайшуулай һайндэр һара бүри тэмдэглэгдэхэнь.

Ленинградта медаль бии болгогдоо. Энэ медаль һая гараһан нялха ухибүү бүридхэлдэ абахадаа эхэ, эсэгэдэнь барюулагдаха юм. Медалиин нюур талада Ленинградай эмблемэ—Нева мүрэнэй наада талада броневик дээрэ зогсоһон В. И. Ленинэй дүрэ һиилэгдэнхэй. Нүгөө таладань: «Ленинградта түрэгшэдэ» гэһэн үгэнүүд бэшээтэй. Хүбүүдтэ сэнхир хүхэ, басагадта —улаа ягаан үнгэтэй медаль үгтэхэ байна. Зураг дээрэ: Ленгорсоведэй гүйсэдкомой секретарь Н. Д. Христофоров Михаил гэжэ хүбүүтэй болоһонтойнь дашарамдуулан Владимир болон Валентина Калашниковуудые амаршалаад, тэдэндэ дурасхаалта медаль барюулжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮДЭЛМЭРИШЭН НЭРЭДЭ ХҮРТЭҺЭНДЭ...

ОРЕХОВО-ЗУЕВО, Московско область. (ТАСС-ай корр.). Люба Зиняева, ФЗУ һургуулида хамта һураһан хани басагадынь энэ үдэрые хэзээдэшье мартахагүй. Тэрэ үдэр 20 комсомол басагад алдарта хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ жагсаба.

Соёлой байшан соо хүн зон билтарма олон, хүгжэмэй абяан, олон тоото амаршалга. Үнөөхи басагаднай президиумэй столой саана сэбэр гоё хубсаһатай, сэдьхэлээ хүдэлгэн һуубад. Нооһо ээрэдэг комбинадай директор А. И. Плотницкий, үнинэй коммунистнууд, хүдэлмэришэд эдэ басагадые амаршална. Кадр хүдэлмэришэн К. А. Руднев мэргэжэл олоһон тухайнь үнэмшэлгэ барюулха зуураа, хоёр дахин орденоор шагнагдаһан Ореховскэ текстильщигүүдэй нэрэ хүндые үндэр дээрэ үргэжэ ябахыень, һайнаар хүдэлхэ, һурахыень уряалба.

«Совет Социалис Республикануудай Союзай алдарта хүдэлмэришэн ангиин жагсаалда ороходо зуураа, ёһото шахаагаа үгэнэб»,— гэһэн хүдэлмэришэнэй тангаригай үгэнүүд зал соо зэдэлнэ.

Иигэжэ К. И. Николаевагай нэрэмжэтэ Ореховскэ пумаажан бүдэй комбинадта хүдэлмэришэдэй удэшэ үнгэргэгдөө.

Алжир хүгжэлтынгөө замда

Мүнөө үедэ Африкада бэеэ даанхай 34 гүрэн тоологдоно. Гэбэшье, тэдэнэй нэгэндэншье Алжирай Арадай Демократическа Республикынхидал адли социальна ехэ хубилалта болоогүй байһаар. Тон богонихон болзор соо, оройдоо нэгэхэн жэлэй туршада Алжир экономическа һандаралгаяа гол түлэб усадхахаһаа гадна, гүрэн түрэеэ хүгжөөхэ талаар тон ехэ алхам хэһэн байна.

Хүтэлбэрилгын комитедүүдые байгуулха тухай Алжирай правительствын мартын декредүүд хариин гүрэнэй Боржо, Жермэн, Авердинг гэхэ мэтын колонизаторнуудай орон доторнь ээзрхэжэ байлгада эсэс табяа. Промышленна болон худалдаа наймаанай хэдэ хэдэн предприятинууд гүрэнэй мэдэлдэ абтаһан ба харийн гүрэнүүдэй фирмэнүүдэй предприятинуудта шанга хиналта табигдаһан байна. 1963 оной октябриин 1-нэй байдалаар 2,5 миллионһоо дээшэ гектар эдлүүриин эрхим һайн газар ёһотой эзэдтээ— феллахуудай мэдэлдэ үгтэнхэй. Ойрын 3—4 жэлэй туршада правительство газарай реформые эсэслэн дүүргэжэ, хубидаа газар эзэмдэлгые бага болгожо, хамта дээрээ 5 миллион шахуу газар таряашадай гарта хубаарилан үгэхэ түсэбтэй. Эдэ бүгэдэ хадаа Алжирай революциин өөрынгөө шэнэ шатада орожо, политическэ шэнэ зорилгонуудые табижа байһыень гэршэлэн харуулна.

Мүнөө Алжирта нэгэдэлэй, национальна сүлөөрэлгын фронтын саашанхи политикын, мүн идеологиин асуудалнууд тон шангаар табигдажа байна. Эдэ бүгэдэ миил табигдаһан хэрэг бэшэ.

Национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй боложо байха үедэ Алжирай хүн зон бултадаа тэрээндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байгаа. Хүдэлмэришэд, таряашад, жэжэ наймаашад, мүн нютагай феодалнуудшье дарлажа байһан колонизаторнуудые түрэл оронһоо түргөөр үлдэхые оролдодог һэн. Национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэхэ зуураа, социальна эдэ бүлэгүүд тус бүридөө илалтын һүүлээр ямар нэгэ бариишада хүртэхые хүсэдэг байһаниинь мэдээжэ. Хүдэлмэришэд байдалаа һайжаруулжа, мэргэжэһэн хүдэлмэридэ ажалладаг болохые хүсэдэг байгаа. Таряашад—үрэжэл һайнтай газартай болохые оролдодог, нютагай баяшуул (буржуази)—конкуренциһээ сүлөөржэ, Европын капиталистнуудай һуури эзэлхые оролдодог байгаа гээшэ.

Алжирай коммунис парти зэбсэгтэ восстаниин болохоһоо урид, 1952 ондо болоһон өөрынгөө хоёрдохи национальна съезд дээрэ «Эрхэ сүлөөтэ, бэеэ даанхай Алжирые байгуулхын тула ниитэ национальна үндэһэ һуури дээрэ нэгэдэмэл ажал ябуулга бэелүүлхэ хэрэгтэй байһые» соносхоо һэн. Ороноо колониализмын дарлалтаһаа сүлөөлхэ гээшэ гансахан хүнэй, нэгэ парти гү, али үгэсэһэн хэдэн партинуудайшье бүтээхэ хэрэг бэшэ, харин нэгэдэмэл арадай бүгэдөөрөө түйлаха шухала хэрэг байһые коммунистнууд онсо тэмдэглэһэн байна.

Алжирай коммунис парти хүдэлмэришэн ангиин, ажалшадай парти байһан тула национально-сүлөөрэлгын фронт соо таран һалаагүй, тиимэ эрилтын табигдажа байһаншье һаа, бутаран һалахагүй байгаа. Коммунистнууд бүхы хүсэ шадалаараа национально-сүлөөрэлгын тэмсэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ туһалдаг, Алжирай арадай нэгэдэлые энэ тэмсэлдэ бэхижүүлхын түлөө оролдодог һэн. Ороноо зол жаргалтай болгохын тула тэдэнэй хэдэн мянганиинь национально-сүлөөрэлгын армиин зэргэдэ жагсажа, ами наһаяа гамнангүй дайнда унаһан байна. Демократическа национальна гүрэн байгуулхын түлөө коммунис парти тон эдэбхитэйгээр тэмсээ. Ондоогоор хэлэбэл, өөрынгөө политическэ ба экономическа бэеэ даанхай байдалые хамгаалжа шадаха, арад зондоо демократическа дүүрэн эрхэ сүлөө үгэжэ, тиин оронойнгоо политикые тодорхойлгодо бүхы эрхэтэдые хабаадуулха тиимэ гүрэн байгуулха хэрэгтэ Алжирай коммунис парти ехэ оролдолго гаргаа. Энээнэй түлөө тэмсэхэ зуураа, бүхы арадай түйлаһан илалтын аша үрые бэедээ шүүрэхые оролдоһон нютагай буржуазиин коммунистнууд арад зондоо элирхэйлэн харуулаа.

Түрүүшын зорилго бэелүүлэгдэжэ, Алжирай бэеэ даанхай байдалтай болоод байхада, ангинуудай бэе бэеһээ можо болон хубаарха саг ерэхэ ёһоороо ерээ. Тиигэжэ, оронойнгоо

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

Үгэдөө хүрөө

Баргажанай аймпотребсоюзай Баян голой сельпо долоон жэлэй табадахи жэлэй эхиндэ социалис ехэ уялгануудые абаа һэн: эд бараанай эрьесын түсэб уридшалан дүүргэхэ, социалис зөөри наринаар сахиха, худалдан абагшадые эд бараагаар һайнаар, түргэн хангаха.

Мүнөө Баян голой сельпо эд бараанай эрьесын жэлэй түсэбые декабриин 20-до дүүргээд байна. Иимэ амжалта хайшан гээд туйлааб гэхэдэ, сельпогой магазин хүдэлмэридөө шэнэ онол арга, дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэнэ. Дүрбэн магазин амаралтагүйгөөр хүдэлнэ, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой холын отара, гүүртэнүүдтэ наймаалагшагүй 4 ларек нээгдэнхэй.

Холын малшадта эд бараа, эдеэ хоол нэгэ автолавка таһалгаряагүй абаашадаг юм. Тэрээнһээ гадна, малшадай захилаар радиоприёмник, оёдолой, һүнэй машина, диван, радиоло гэхэ мэтэ асарагдана. Мүн мори тэргээр ябадаг наймаан эндэ эмхидхэгдэнхэй.

Дүй дүршэлтэй кооператор Виталий Иустинович Терентьев энэ сельпое 15 жэлэй туршада ударидана. Һүүлэй гурбан жэл соо сельпогой предприятинуудта мүнгэнэй үрилтэ, хулгай хэһэн ябадал үзэгдөөгүй. Эндэхи худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хүмүүжүүлгын хэрэг барагаар табигданхай гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй. Хүдэлмэрилэгшэдэйнь дунда социалис мүрысөөн дэлгэрэнхэй, тэрэнэй дүн һара бүри гаргагдажа байдаг юм. Суглаан, зүблөөн дээгүүр наймаалагшад дүй дүршэлөө хубаалдадаг, дутуу дундануудаа элирүүлэн, гээгдэнги предприятинуудта туһалха хэмжээнүүдые абадаг.

Магазинуудтань эд бараан, эдеэ хоол ходо элбэг байдаг. Аймагай түбһөө холо оршодог магазинуудта эд бараан, эдеэ хоол таһалгаряагүй абаашагдана. Юундэб гэхэдэ, хаана юун хэрэгтэйб, юун дутууб гэжэ сельпогой правлени түрүүнһээ хаража үзэнэ.

Сельпогой правлени магазинуудтаа ходо шалгалта хэжэ байдаг юм.

—Наймаалагшад гээшэмнай олон үгэгүй, хэлэһэндээ хүрэхые оролдодог зон ха юм даа. Мүнөө 1964 оной түсэбөөр ажаллажа байнабди. Пайщигууднай эдэбхитэй, алдуу дутуунуудыемнай заажа үгэдэг, бидэшье тэдэнэй захяануудые дүүргэхые оролдогшобди,—гэжэ нүхэр Терентьев хөөрэнэ.

Д. Колмаков.

★

Одессын уран һайханай фильмнүүдэй студиин дэргэдэхи киноактерой арадай студи 40 оюун бэлигтэй залуу хүнүүдые—хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон һурагшадые нэгэдүүлдэг юм.

Студида нэгэдэгшэд хадаа киноактерой шадабаритай, үгэ хэлэлгын техникэтэй, сцена дээгүүр наадалга болон эстетикэтэй холбоотой теоринуудые хоёрдохи жэлээ шудалжа байна.

«Манай үнэн сэхэ ажалаар ургуулагдаһан ороохо тарян», «Түрүүшын троллейбус» гэжэ уран һайханай фильмые Одессын студиин коллектив буулгажа дүүргэхэеэ байнхай. Эдэ фильмнүүдтэ хабаадалсаһан зарим студиинхидай нэрэ удхагүй харагшадта мэдээжэ болохо юм.

Воровскиин нэрэмжэтэ оёдолой нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ Валентина Чепкина кинодо зунһаа эхилэн буулгагдадаг болоо. Валентина Чепкина Одессын студиин актернуудай коллективтэ абтаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: репетици боложо байна. Тэрээндэ режиссернууд Александр болон Кира Муратовуудай хүтэлбэреэр Валя Чепкина нэгэ сцена гүйсэдхэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

★ ★

ПРОФСОЮЗАЙ ЭДЭБХИТЭДЭЙ СЕМИНАР

Багдарин тосхондо Баунтын районой парткомой политическэ гэгээрэлэй кабинет соо аймагай профсоюзай эдэбхитэдэй 2 үдэрэй семинар үнгэргэгдэбэ. Семинарта аймагай профсоюзай бүхы комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр болон гэшүүд хабаадалсаһан байна.

Семинар дээрэ совет ажалай хуули тухай, социальна мүнхэлэлгэ тухай, профсоюзай ниитэ-эмхидхэлэй, үйлэдбэриин болон культурно-ниитын хүдэлмэри тухай лекцинүүд уншагдаа.

Семинарта хабаадагшад СССР-эй профсоюзай XIII съездын табиһан асуудал тушаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдөө. Тэрэшэлэн социалис мүрысөө болон коммунис ажалай түлөө хүдэлөөе хүтэлбэрилхэ, ниитын эмхи зургаануудай эмхидхэлэй хүдэлмэри һайжаруулха талаар өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэл халан абалсаа.

С. Данжеев.

СПОРТ

Түрүү һууриин түлөө

Шэмэрүүн хүйтэнэй эхилээшье һаа, городой спортсменүүд коньки, санаар, хоккей наадажа, сэбэр агаарта амарна, шанга мүрысөөндэ бэеэ һорино, бэлэдхэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ шайбатай хоккей наадалгаар городой түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдэжэ байнхай. Һаяхан Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ шайбатай хоккей наадалгаар ээлжээтэ уулзалга үнгэргэгдөө. Энэ үдэр наадаһан зургаан команданууд cooһоо транспортын «Локомотив» орденто заводой «Локомотив» командануудай уулзалга һонирхолтойгоор үнгэрөө. Наадан ай түрүүшын хахадта хоёр талаһаа шанга шанга добтолгонууд боложо, тэндэ сугларагшадые һонирхуулба. Сэгээн хүхэ елэгэр мүльһэн дээрэ техникэ һайнтайгаар наадагшадые харахада урма зориг бадаруулма зохид гээшэнь! Түрүүшын хахад дүүрэжэ, 2:2 гэһэн тэнсүү дүнтэй боложо, эдэнэр амаралтада гараба. Хоёрдохи хахадай эхилхэтэй зэргэ транспортын шамбайшуул эмхи гуримтайгаар добтолжо, гурбадахи шайбаяа оруулжархиба. Харюугай шайба сохихые хүсэһэн заводой спортсменүүд добтолгоороо дашуурж ябаһаар, үшөө гурбан шайба өөһэдынгөө ворота руу алдажархёо. Нааданай дүүрэтэр үсөөхэн минутын үлөөд байхада заводой спортсменүүд арай шамай нэгэ шайба нүхэдэйнгөө воротада оруулжа, наадан айнгаа тоо 6:3 болгожо шүүгдэһэн байна. Нүгөөдэ командануудынь—Железнодорожно техникумэйхид ЛВРЗ-гэй залуу командада шүүгдээ. Мүн энэ үдэр наадаһан мяха-консервын комбинадай «Пищевик» бүлгэмэйхид эрхим һайнаар наадажа, «Байкал II» бүлгэмэй хоккейшүүдые аяар 11:6 гэһэн тоотойгоор шүүгээ. Электромашина заводой «Байкал II» командануудай уулзалга 3:3 гэһэн тоотойгоор дүүрэһэн байна.

Теннис

Столой теннисээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Улаан-Үдэ городой «Спартак» бүлгэмэй алишье командань һайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Эндэ «Спартагай» эрэшүүлэй, эдиршүүлэй, эхэнэрнүүдэй командануд шалгаржа, республикын чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. «Буревестник» бүлтэмэй командын спортсменүүд хоёрдохи һуури эзэлээ.

Өөр хоорондын дунда түрүү һуури буляалдагшад cooһoo залуушуул һайн амжалта туйлаһан байна. Эдиршүүлэй дундаһаа хүтэжэмэй училищиин һурагша Дамбаев Владимир бултыень ахижа, чемпионой хүндэтэ табсан дээрэ гараха болобо. Эхэнэрнүүдэй дунда «Спартак» бүлгэмэй Людмила Обольянинова шадамар бэрхээр наадаба. Эдэнэрэй удаа эрэшүүл хоорондоо тулалдажа ороно. Тэдэнэй дунда шуран бэрхээр наададаг багшанарай институдай багша Сергей Шагжиевич Чагдуров, «Локомотив» бүлгэмэй түлөөлэгшэ В. Поздоровкин, үнгэрэгшэ жэлэй чемпионууд В. Плутт, А. Размахнин, В. Галсанов гэгшэд хабаадалсаба.

Түгэсхэлэй мүрысөөн. Дурсагдагша табанһаа эрхимлэһэн Плутт Размахнин хоёр столой хоёр тээһээ бэе бэедээ шанга добтололгонуудые хэлсэнэ. Алас Дурна зүгэй чемпионой урдаһаа добтолһон Анатолий Размахнин түрүүшынгээ уулзалга 21:19 тоотойгоор шүүжэ гараба. Нааданай хоёрдохишье ээлжээндэ Анатолий бүри эршэмтэйгээр наадажа, сууда гараһан чемпионоо диилэжэ, хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Хоёр хоёроороо илгараад наадагшад cooһoo В. Поздоровкин В. Галсанов хоёр эрхимлэһэн байна.

П. Владимиров.

Инсбрук тухай спортсменүүд юу хөөрэнэб?

Үбэлэй үдэрнүүд хойно хойноһоо һубарилдан үнгэржэл байна. Үнгэрһэн эдэ үдэрнүүд Инсбругта болохо үбэлэй шанга тулалдаа дүтэлүүлнэ. Энээниие хүлеэһэн спортсмен бүхэн ехэ мүрысөөндэ ямар бэлэдхэлтэй болоһоноо шалган үзэнэ, мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ, бэеэ һорино, олон мүрысөөнүүдтэ хабаадалсана.

Болохоёо байгаа ехэ мүрысөөе угтуулан, ТАСС-ай корреспондентнүүд дэлхэйн олон оронуудай мэдээжэ спортсменүүдтэй уулзажа, доро дурсагдаһан асуудалнуудта харюу абаһан байна:

1) Таанадта 1963 он ямар амжалта үгөөб?

2) Болохоёо байгаа үбэлэй олимпиин наадан да хэр зэргэ бэлэдхэгдээб? Инсбрук хотоһоо ямар бэлэгтэй бусахые хүсэнэбтэ?

3) Таанадтай ямар спортсмен түрүү һуури буляалдахаар бэ?

КОНЬКИГААР ОЛИМПИИН НААДАНАЙ ЧЕМПИОН ХЕЛЬГА ХААЗЕ (ГДР):

Үнгэржэ байгаа 1963 ондо бэеэ хүсэд һорижо шадаагүйб. Үнгэрһэн үбэл би үбшэлһэн байгааб. Тиигэбэшье, үбдөөб гээд миин һуунгүй, энэ ехэ мүрысөөндэ бэлэдхэжэ байнаб. Тиихэдээ тоб гэмэ һорилгын һайн программа үгыб. Мүрысөөндэ һайн дүн харуулхые хүсэнэб. Маанадай дундаһаа эгээл хурдамнай Советскэ Союзай мэдээжэ конькишад болоно.

САНААР ДЭЛХЭЙН ЧЕМПИОН СИКСТЕН ЕРНБЕРГ (ШВЕЦИ):

Олимпиин наадан да бэлэдхэжэ байха үедөө урилдаһан байгаабди. Би эндэ бираагүйб. 30 километрэй зайда дүрбэдэхи, 15 километрэйхидэ зургаадахи һуури эзэлһэн байнаб. Тиибэшье олимпиин наадан да хабаадаха командада оруулагдахаар бэеэ зэһэнхэйб. Эндэ хэнэймнайшье эрхимлэхэнь мэдэгдээгүй. Яахадааб гэхэдэ, спортсмен бүхэнэй мүрысөөндэ ямар бэлэдхэлтэй ерэһэнһээ хамаг юумэн дулдыдаха, харагдаха болоно бшуу.

КОНЬКИГААР ДЭЛХЭЙН РЕКОРДСМЕН, ОЛИМПИИН НААДАНДА ДҮРБЭ УДАА ЧЕМПИОН БОЛОҺОН ЕВГЕНИЙ ГРИШИН (СССР):

Үнгэрһэн жэлдэ тиимэ һайрхамаар амжалта туйлагдаагүй. Үнгэржэ байгаа энэ жэлдэ манай конькишад түрүү һууряа алдаабди. Энээнтэй хамта 500 метрэй зайда өөрымни туйлаһан дэлхэйн рекорд минии һанаа зађаагүй.

Шанга тулалдаанда яһала һайнаар бэлэдхэжэ байнабди. Эндэ һайн амжалта туйлахые хүсэнэб. Энээндэ минии урдань туйлаһан илалта, амжалтанууд уряална ха юм.

Намтай хэдэн жэлэй туршада урилдадаг секундомер харгы дээрэмни байдаг. Харин олимпиин наадан да урилдагшад хэмнай хэнээ... гэһэн тут доро мүрысэхэ байнабди.

ТРАМПЛИНҺАА ҺҮРЭЛГӨӨР ДЭЛХЭЙН ЧЕМПИОН ТУРАЛЬФ ЭНГАН (НОРВЕГИ):

Үнгэрһэн жэлдэ яһала һайн амжалтатайб. Инсбрук хотодо болоһон олимпиин наадан ай урда тээхи һорилгодо эрхимлээб.

Норвегиин Скюсбаккен трамплинһаа эгээл «үндэрые» 105,5 метр һүрэһэн байнаб.

Олимпиин наадан да амжалтатай һайнаар бэлэдхэжэ эхилэнхэйб. Хэн түрүү һуури буляалдахаб гэхэдэ, Рекнагель болоно. Тиихэдэ Финляндиин, ородой спортсменүүд амжалта туйлажа болохо.

КОНЬКИШАН ПЕР ИВАР МУ (НОРВЕГИ):

Минии үнгэрэгшэ жэлэймни амжалта хадаа дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө Японд о үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ дүрбэдэхи һуури эзэлһэн байгааб. Зунай эхинһээ олимпиин наадан да бэлэдхэнэб. Һаяхан 5.000 метрэй зайда болоһон мүрысөөндэ ядангүй түрүү һуури эзэлээб.

Намтай түрүү һуури буляалдаха спортсменүүд олон. Эгээн түрүүлэн Йонни Нильссон, Кнут Юханнесен гэгшэдые нэрлэхэ байнаб.

ТРАМПЛИНҺАА ҺҮРЭЛГӨӨР ХОЁР УДАА ОРОНОЙНГОО ЧЕМПИОН БОЛОҺОН КОБА ЦАКАДЗЕ (СССР):

1963 ондо институдта һуралсалаа үргэлжэлүүлжэ, шалгалтануудаа һайн үгөөб.

Трамплинһаа һүрэлгөөр ехэ һорилго, бэлэдхэл хэһэн байнаб.

Минии зорилго—Инсбрук ошохол хүсэлэнтэйб. Тэндэхи трамплин намда «аза» олгодог. 1956 ондо Инсбругта болоһон мүрысөөндэ түрүүшын һуури эзэлээ һэн. Эрхимэй эрхим һуури буляалдаха спортсменүүд олон лэ байха. Тэдэнэй дундаһаа, нэн түрүүлэн, ГДР-эй Рекнагель, Лессер, Финляндиин Кяркинен, Халонен, Норвегиин Эгерт гэгшэдые нэрлэхэ байнаб.

(ТАСС).

Хилын саанаһаа

„СССР-эй амжалтанууд нүлөө ехээр үзүүлнэ"

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО, декабриин 24. (ТАСС). «Советскэ Союз ехэ дэбжэлтын үедэ оробо» гэһэн гаршагтайгаар Советскэ Союзай амжалтанууд болон тэрэнэй экономическа хүгжэлтын саашанхи ехэ түсэбүүд тухай «Ултима Ора» газетэ өөһэдынгөө уншагшадта хөөрэжэ үгөө. Экономическа хүгжэлтын тус түсэб СССР-эй Верховно Советэй һаяхан дүүрэһэн сесси дээрэ баталан абтаһан байна.

СССР өөрынгөө түүхын шухалын шухала шатануудай нэгэндэ—түрүүшын коммунис общество байгуулха үедэ ороод байна гээд газетэ бэшэнэ. Иимэ общество байгуулхынь тулада амгалан тайбанаар ажаһууха гээшэ угаа шухала удха шанартай. Иимэ гол ёһон Совет оронoй бүхы гадаадын политикын үндэһэн һуури боложо үгэдэг.

Советскэ Союз экономическа талаараа Холбоото Штадуудһаа һураггүй түргэнөөр хүгжэнэ гэжэ һануулха зуураа, газетэ саашань иигэжэ бэшэнэ: Советскэ Союзда промышленна үйлэдбэриин үргэнөөр хүгжэлгэ социалис байгуулалтын аша үрэнь болоно... Үмхирэн һалажа байһан капиталис байгуулалтаһаа социалис байгуулалта ямар илгаатайб гэхэдэ, советскэ экономическа хүгжэлтэдэ иимэ эли тодо амжалта туйлагдана. Энээн дээрэһээ ородууд хадаа хоёр ондоо байгуулалтын хоорондохи амгалан ёһоной мүрысөөндэ капитализмые илажа шадахабди гэжэ найдадаг байха юм.

Советскэ Союзай болон бусад социалис оронуудай амжалтанууд экономическа гээгдэлһээ гарахые эрмэлзэдэг оронуудта ехэ нүлөө үзүүлнэ гээд газетэ тэмдэглэнэ.

„Амжалтатай аяншалга"

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 25. ТАСС-ай корреспондент Г. Васильев иигэжэ дамжуулна: хэдэхэн үдэрэй урда тээ Портсмут гэжэ бишыхан городые Америкэдэ олон хүн мэдэдэггүй байгаа. Огайо мүрэн дээрэ байдаг, саһанда даруулшаһан бишыхан городһоо абтаһан мэдээсэлнүүдые Нью-Йоркын, Вашингтоной, Чикаго, Детройт, Лос-Анжелос болон Сан-Францискын газетэнүүд мүнөө толилно. Ушарынь хадаа москвагайхидай бүлэ Портсмудта айлшалжа байнхай.

«Холбоото Штадуудай болон Советскэ Союзай арадуудай хоорондо хани барисаанай холбоо байгуулха хэрэгтэ туһалхын» тулада совет бүлые Рождествогой һайндэртэ уриха гэжэ городой олониитэ шиидхэһэн байгаа гээд газетэнүүд бэшэнэ. Уряалай бэшэг Москва эльгээгдэһэн юм. Тиихэдэ городой зарим хүнүүд иимэ шиидхэбэриие һайшаадаггүй, нүгөө заримашуул уригдагшадай ерэхэ байһанда этигэдэггүй байгаа бшуу.

Бага литражна автомобильна заводой инженер Виктор Позднеев өөрынгөө һамган Нинэтэй—Англиин хэлэнэй багшатай, үхибүүд—16 наһатай Анатолий болон 6 наһатай Олятой хамта Москваһаа Холбоото Штадуудта һаяхан ниидэжэ ерээ. Нью-Йорк таймс» газетын бэшэһэнэй ёһоор москвагайхидай ерэһэндэ гүрэнэй департаментын ноёд түшэмэд ехээр гайхаһан байха юм. Тэдэнэр «уряал хэхэ гэһэн һанал бодолые һайшааһаншье байгаа һаа, иимэ аяншалга хэхыень Советскэ правительство зүбшөөхэгүй гэжэ тоолодог байгаа».

Совет айлшад тухай корреспондентнүүдэй мэдээсэлнүүд дэлгэрэнгыгээр хани халуунаар бэшэгдэһэн байха юм. Хүйтэншье байгаа һаань, ородуудые угтахын тулада Портсмудай аэродром дээрэ хэдэн зуун хүн сугларaa гээд корреспондентнүүд бэшэнэ. Городой тусхай тушаалта хүнүүд городой метр тухай ута «алтан» түлхюурые Виктор Позднеевтэ барюулаа гээд мэдээсэгдэнэ. «Дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын, ород болон американ арадуудай хоорондоо үгэеэ бүри һайнаар ойлголсодог болохын тулада» гэһэн үгэнүүд энэ ушар тушаа гаргагдаһан тусхай тогтоол соо хэлэгдэһэн байха юм.

Нютагай һургуулиин һурагшадтай совет айлшадай баяртайгаар уулзаһан тухай Позднеевтэнэй болон тэдэнэй эзэдэй—нютагай страховой компаниин эзэдэй нэгэн Джеймс Маккензиин бүлын хоорондохи хани халуун харилсаан тухай газетэнүүдтэ бэшэгдэнэ. «Анатолий болон Оля Маккензиин үхибүүдтэй һайнаар үелжэ наадана, хэлээ ойлголсодоггүй байһаниинь һаад ушаруулнагүй» гээд «Нью-Йорк таймсын» корреспондент ажаглалта хэнэ.

Совет айлшадые урихадаа, зарим хүршэнэрэй зүгһөө тэдээндэ дурагүйгөөр хандаха ябадал гаража магад гэжэ Маккензитэн түбэгшөөһэн байгаа. Теэдшье иимэ ушар тохёолдоһон байха юм. Танигдаагүй хүнүүд телефоноор хонходожо, заналта хэдэг байгаа. Гэбэшье ганса нэгэн хүнэй иимэ ааша гаргаашье һаань, олонхи зон хани халуунаар хандадаг байна. «Ородуудай аяншалга амжалтатай байба гээшэ ха, иигэжэ айлшалалсахые олонхи хүн зон хүсэнэ» гээд «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ.

Ирагай премьер-министрэй мэдүүлгэ

БАГДАД, декабриин 25. (ТАСС). Ирагай премьер-министр Тахер Яхья үсэгэлдэр Багдадай радио болон телевидениэр үгэ хэлэжэ, ороной гадаадын болон дотоодын политика тухай правительственна мэдүүлгэ хэһэн байна.

Гадаадын политикын талаар бэеэ абанги байха, эрхэ сүлөөень хүндэлдэг тиимэ оронуудтай харилсаагаа бэхижүүлхэ гол ёһонуудые Ирагай правительство баримталха гээд тэрэ хэлээ. Ирагай правительство хадаа али бүхы аргаар үндэһэ яһанай илгаа гаргалгые эрид шууд буруушаана, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хуряалгые бэелүүлхэ зорилготой бүхы хэмжээнүүдые дэмжэнэ, ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гуримые дэмжэнэ. Оманай, Аденэй, империализмда эсэргүүсэжэ байһан бусад бүхы арадуудай тэмсэлые Ирагай правительство дэмжэхэ.

Арабуудай хоорондохи харилсаанай талаар Ирак хадаа 1963 оной апрелиин 17-ной Каирска декларацида үндэһэлэн арабуудай нэгэдэл байгуулха политикые бэелүүлдэг байха.

Дотоодын политикын талаар Ирагтан националистическэ фронт байгуулха талаар Ирагай правительство оролдолго гаргаха гээд Яхья үргэлжэлүүлэн хэлээ. Саашадаа баталан абтаха саг зуурын конституци хадаа гүрэнэй совет байгуулха, сүүдүүдэй байгууламжые хубилгаха ябадал хангаха байна. Правительство хадаа полициин, аюулгүйе сахиха органуудай хүдэлмэри һайжаруулха, партийна ажал-ябуулгада болон политикада хабаадалсадаг байха зэбсэгтэ хүсэнүүдые бэхижүүлхэ.

Алжир хүгжэлтынгөө замда

(Түгэсхэл. Эхининь 3-дахи нюурта)

саашанхи хүгжэлтэ тухай асуудалаар национально-сүлөөрэлгын фронт дотор арсалдаан гаража эхилээ бшуу.

Колониальна дарлалтын үрэ — экономическа гээгдэлые ямар аргаар, түргөөр усадхахаб, хүндэ хүшэр тэмсэлдэ олоһон бэеэ даанхай байдалаа хайшан гээд бэхижүүлхэб, арадайнгаа ажана байдалые ягаад һайжаруулха ба һалбаран хүгжэлгые туйлахаб гэһэн иимэ зорилгонууд Ахмед Бен Беллын правительствын урда гараһан байна.

Франциин буржуази 132 жэлэй туршада дарлан мүлжэхэдөө Алжирые өөһэдынгөө промышленностие хангадаг түүхэй эдэй бааза болгоһон юм. Алжирай национальна олзо доход соо промышленностиин хуби оройдоо гушан процентһээ бага, болбосоруулгын промышленность миил арбан процент болоһон байна. Хүн зонойнь ехэнхи хуби хүдөө ажахыда ажалладаг. Эгээл үрэжэлтэй, һайн газарнуудынь колонизаторнуудай мэдэлдэ байһан. Колонизаторнууд хамта дээрээ хоёр миллионһоо дээшэ гектар газар эдэлдэг, тиихэдэ аяар 11 миллион гектар газар колониальна засагай (Франциин) мэдэлдэ байһан. Тиихэдэнь 9 миллион алжирцууд үрэжэл багатай долоо миллион гектар ганданги, хадалиг газар эдлэжэ байһан юм.

Франциин тон ехэ монополис группанууд «Банк де л'Юнион паризьен», Ротшильдын «Банкде л'Эндошин» болон бусадууд Алжирта бии байһан предприятинууд, банкнууд, гадаадын болон дотоодын бүхы худалдаа наймаа хинан шалгадаг байхаһаа гадна, Алжирай минеральна бүхы баялигуудые гартаа барижа байһан гээшэ.

Алжирай ажалшадай ажаһуудал тон хүндэ хүшэр байжа, хэдэн мянган алжирцууд түрэл ороноо хаяжа, олзо бэдэрэн ошодог һэн. Бүхы хүн зонойнь 95 процент эрдэм һургуулитай байгаа.

Долоо хахад жэл соо үргэлжэлһэн колониальна дайн Алжирай экономикые бүри ехээр муудхаагаа бэлэй. Фашистска нюуса организациин (ОАС) бандидууд эндэһээ арилхаһаа урид, тон олон үнэтэ хэрэгсэлнүүдые үгы хээ. Франциин мэргэжэлтэд, багшанар, врачнуудай эндэһээ ябахадань элдэб бэрхэшээл тохёолдоо.

Дайнай үедэ Алжирһаа тэргэдээд, Тунис, Марокко ошоһон 500 мянган хүнэй, тиихэдэ Франциин түрмэ болон лагерьнуудта хаалтатай байһан хоёр миллион алжирцуудай хуби заяа шиидхэхэ хэрэгтэй байгаа. Байрын хэдэн мянган гэрнүүд һандаргагданхай. Орон доторнь ажалгүй хоёр миллион шахуу хүн тоологдодог һэн.

Эдэ бүхы бэрхэшээлнүүдые богонихон болзор соо дабан усадхаха ямар арга байгааб гэхэдэ, экономикоёо гүрэнэй мэдэлдэ абаха гансахан зам болоно.

Национально-сүлөөрэлгын армиин зэргэдэ дайлалдаһан таряашадта газар үгэхын тула Франциин колонизаторнуудай газар буляан абаха хэрэгтэй байгаа. Оло мянган хүдэлмэригүйшүүлые ажалтай болгохын тула Алжирай правительствада промышленна бүхы предприятинуудые өөрынгөө мэдэлдэ абахаһаа ондоо арга үгы болоо. Элдэб олон хонжоо наймаа болюулхын тула бүхы худалдаа наймаанда шанга хиналта табиха хэрэгтэй.

Эдэ бүхы асуудалнуудаар Бен Беллын правительствын абаһан хэмжээнүүд хүн зонойнь дунда хоёр ондоо шэглэлтэй хубаарилга гаргаа. Теэд тиимэ юумэнэй болохонь мэдээжэшье байгаа. Хэрбээ республикынь таряашад болон ажалша бүхы хүнүүдэй правительствынгаа революционно хубилалтануудые һайшаан дэмжэжэ байхадань, арадай ажахын гол һалбаринуудые гүрэнэй мэдэлдэ абалгаһаа хубидаа баяжаха, хүниие дарлан мүлжэхэ дуратайшуул правительствада эсэргүү тэмсэл ябуулдаг болоо.

Хэтэржэ ерэхэдээ нютагай буржуази Франциин ээзд баяшуулай туһаламжаар правительствынгаа хэмжээ ябуулгануудые буруушаажа, оронойнгоо политическэ хараа шугамые хубилгаха зорилготойгоор буһалгаа хэхые һэдэһэн байна. Эгээл энэ үедэ оронойнь дотоодынь хархис хүсэнүүд империалистнуудтай үгэсэн Марокко Алжир хоёрой хилэ дээрэ тулалдаа хэхэ хэрэгтэ хүргэһэн байха юм.

Город болон хүдөө нютагуудай ажалшад гол һалбаринуудые гүрэнэй мэдэлдэ абаха талаар правительствынгаа хэмжээ ябуулгануудые һайшаан дэмжэжэ, контрреволюциин болохо һэдэлгые даран, ороноо капиталис замаар хүгжэлгэһөө зайлуулһан байна. Гэхэтэй хамта, промышленностие хүтэлбэрилхэ комитедүүдэй, илангаяа хүдөө ажахы дээрэ туйлагдаһан амжалтанууд хүн зонойнь ехэнхи хубиие социалис общество байгуулха замаар дабшалгада бүри ехээр этигүүлээ. Энэ жэлдэ Алжирта һүүлэй табин жэлдэ ургуулагдаагүй баян ургаса хуряагдаа.

Саашадаа революционно хубилалтануудые хэхын тула Алжирай арад зоной түрүү хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ тон шухала. Алжирай хүтэлбэрилэгшэд энээниие һайн мэдэнэ. Байгша оной ноябриин 1-дэ Дар эль-Бейдэ революциин һайндэртэ зорюулагдаһан митинг дээрэ президент Ахмед Бен Белла үгэ хэлэхэдээ: «Хэрбээ национальна сүлөөрэлгын фронтоор дамжан национальна нэгэдэлэйнгээ дахин бэхижээл һаа, бидэнэр өөһэдынгөө саашанхи зорилгонуудые бэелүүлжэ шадаха байнабди. Түрүү зэргын социалис парти байгуулха той шухала гэжэ бидэнэр үздэнэбди...» гээд онсо тэмдэглээ һэн.

Мүнөө Алжирта национальна сүлөөрэлгын фронтын съездэдэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Тус съезд революциин мүнөөнэй шататай зохилдуулагдаһан эмхидхэлэй структура ба идеологёор парти болон арадаа зэбсэгжүүлэн хангаха уялгатай. Хүндэ ехэтэй национальна комисси элидхэлнүүдые һаяхан бэлэдхэжэ ороһон ба съезд дээрэ зүбшэгдэхэ политическэ, экономическа болон эмхидхэлэй асуудалнуудаар хүн зоной һанамжа тодорхойлжо эхилэнхэй.

Алжирай хүгжэлтын саашанхи зам уридшалан тодорхойлогдоо гээшэ. Олонхи хүн зониинь капитализм хэрэггүй гэнэ. Тиимэһээ революционно түрүү парти байгуулгада ангиин үндэһэнэй баримталагдаха байһаниинь мэдээжэ. Съездэ бэлэдхэлэй үедэ революциин, мүн социализмын түлөө тэмсэгшэдэй бүхы һанал хүсэл хараада абтаха юм. Президент Бен Белла национальна суглаан дээрээ үгэ хэлэхэдээ: «Манай өөһэдөө шэлэһэн саашадаа дабшаха социалис замые хубилгаха тухай ямаршье үгэ хүүр байха ёһогүй» гэжэ мэдүүлһэн байна.

Национальна сүлөөрэлгын фронтын хүтэлбэрилэгшэдэй энэ хараа шэглэлые Алжирай коммунистнууд һайшаана, Бен Беллын правительствын түрүү хэмжээ ябуулгануудые дэмжэлсэнэ. Коммунистнууд оронойнгоо эгээл нангин аша туһые хараадаа абан, капиталис бэшэ замаар хүгжэхын түлөө тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхые оролдоно.

Саашадаа үшөө олон бэрхэшээлнүүдые дабаха байһанаа Алжирай хүтэлбэрилэгшэд һайн мэдэнэ. Колонизаторнууд нютагай буржуази болон феодалнуудтай хамтаран, зонхилон эзэмдэжэ байһан хуушанайнгаа журамые дахин тогтоохые һэдэжэ магад. Гэбэшье, хүсэ ехэтэ социалис лагерьһаа туһаламжа абаха дүүрэн арга боломжын бии байһан энэ үедэ Алжирай арад ямаршье бэрхэшээлые дабан гараха аргатай.

Н. Кузнецов.

Энэ алжирай таряашан наһан соогоо олон юумэ хараһан, гашуун зоболон эдлэһэн хүн. Үбгэнэй нюурынь уршалаа хээгээр дүүрэн. Тиигэбэшье энэ таряашан ерээдүйнгөө байдалда бата найдамтай.

ТАСС-ай фотохронико.

Хани нүхэрлэл тухай оньһон үгэ

- Ганса сусал гал болохогүй.
- Үнэгэнэй һүүлээр эльбээшэ бэшэ, үнэн үгэ хэлээшэ — нүхэр.
- Нүхэрһoo таһараа һаа — нүхэргүй үлэхэш.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөөдэр манай республика соо үүлэтэйшэг байха, саһан орохогүй. Зүг бүхэн тээһээ һулахана ар һалхилха. Хойто аймагуудаар 21—26, Байгал шадарай аймагуудаар 14—19, бусад аймагуудаар 18—23, Улаан-Үдэ хотодо үглөөгүүр 29—31, үдэртөө 18—20 градус хүйтэн байхаар багсаагдана.

Декабриин 28, 29-дэ манай республика соо бага зэргэ үүлэтэйшэг байха, гол түлэб саһан орохогүй. Зүүн тээһээ һулахана ар һалхилха. Байгал шадарай аймагуудаар һүниндөө 20—25, үдэртөө 13—18, бусад аймагуудаар һүниндөө 29—34, үдэртөө 19—24 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00610. Зак. № 7123.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
963 оной декабриин 27.